הלכה · מחברי זמננו

# מנחת שי - הלכות בשר בחלב

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מנחת שי - הלכות בשר בחלב

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-שי-הלכות-בשר-בחלב/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**הקדמות** ..... 5
שער ..... 5
מבוא ..... 6
הסכמות ..... 7
**סימן פז** ..... 7
איסור בשר וחלב ..... 7
איסור בישול ..... 7
איסור הנאה ..... 9
איסור אכילה ..... 9
מראית העין בבשר וחלב ..... 10
דגים וחגבים בחלב ..... 11
ביצים הנמצאים בעוף ..... 11
חלב הנמצא בקיבת הבהמה ..... 12
להעמיד גבינה בקיבת הבהמה ..... 13
**סימן פח** ..... 13
שלא להעלות בשר על שלחן שאוכלים עליו גבינה ..... 13
**סימן פט** ..... 14
שצריך להמתין אחר אכילת בשר ..... 14
אכילת בשר אחר גבינה ..... 15
המתנה אחר אכילת תבשיל של בשר או גבינה ..... 16
מפה שאכלו עליה בשר או גבינה ..... 17
סכין שחתך בה בשר לחתוך בה גבינה או לחם ..... 17
**סימן צ** ..... 18
דין הכחל לבישול או צליה ..... 18
הסכין שחותך בה הכחל ושאר כלים ... 20
**סימן צא** ..... 21
בשר וגבינה שנגעו זה בזה או בכלים ... 21
תערובת בשר וחלב בחם ..... 21
תערובת בשר וחלב במלח ..... 22
בשר רותח שנפל לחלב קר ..... 24
**סימן צב** ..... 24
בשר שנפל לתוך קדירה מלאה חלב .... 24
חלב שנפל לתוך בשר ..... 25
דין חתיכת בשר שנאסרה מחלב ..... 26
דין חתיכה שנבלע בה איסור ..... 27
טיפת חלב שנפלה על הקדירה ..... 28
הניח קדירה בשרית על חלב ..... 31
בליעת חלב בקדירה על ידי אדים ..... 32
נר חֵלֶב הנוטף על הכלי ..... 32
**סימן צג** ..... 33
קדירה בשרית שבישל בה חלב ..... 33
הניח כיסוי בשרי על קדירה של חלב ... 35
כלי שבישל בו ירקות אחר בשר ..... 35
בליעת כלי חרס בצונן ..... 35
**סימן צד** ..... 36
דין התוחב כף חולבת בקדירה של בשר בצלים הבלועים מבשר שבישלם בקדירה .36
חולבת ..... 38
בשר רותח שחתכו בסכין חלבית ..... 39
גבינה שנפלה לתבנית בשר ..... 40
נ"ט בר נ"ט דהיתרא ..... 40
**סימן צה** ..... 41
תבשיל שהתבשל בקדירה בשרית לאוכלו עם חלב ..... 41
ביצה שהתבשלה עם בשר ..... 43
קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת . 43
שלא להניח כלי עם תבשיל חלבי ליד מלח ..... 45
מלח הנתון בקערה של בשר ..... 45

**סימן צו** ..... 46
חתך דבר חריף בסכין של בשר ..... 46
לימונים ודגים מלוחים החתוכים בסכין של
גוי ..... 48
לחתוך קישואים או לפת בסכין של
בשר ..... 49
**סימן צז** ..... 49
אין לשין את העיסה בחלב או בשר .... 49
פת הנאסרת מחמת ריח השומן ..... 50
**מילואים** ..... 51
לסימן פז - איסור בישול ..... 51
לסימן פז - מראית העין בבשר וחלב ... 52
לסימן פז - דגים בחלב ..... 52
לסימן פח - שלא להעלות בשר על שלחן
שאוכלים עליו גבינה ..... 52
לסימן פט - שצריך להמתין אחר אכילת
בשר ..... 52
לסימן פט - אכילת בשר אחר גבינה .... 53
לסימן צב - בשר שנפל לתוך קדירה מלאה
חלב ..... 53
לסימן צג - קדירה בשרית שבישל בה
חלב ..... 54
לסימן צה - תבשיל שהתבשל בקדירה
בשרית לאוכלו עם חלב ..... 55
קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת
[מדיח כלים] ..... 55
לסימן צז - אין לשין את העיסה בחלב או
בשר ..... 55

**הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון** CC BY-NC-SA 2.5 **- אסור בשימוש מסחרי**
**וספרי ויקיטקסט תחת רשיון** GNU Free Doc. License
**בס"ד - כל הזכויות שמורות** (c) **ל הרב שאול שהרבני שליט"א**
פסקי הלכות ע"פ הב"י השו"ע ונו"כ
לפי סדר הסימנים מסימן פז עד סימן צז
**הרב שאול שהרבני שליט"א**

## הקדמות

### שער
הלכות בשר בחלב
הלכה ברורה תבוא בקצרה, ממשנת מרן ברה, אשר בב"י חקרה,
ובשלחנו הטהור ערכה ויספרה, אחת מהנה לא נחסרה,
גם תחתיה יבא טעמה ומקורה, אחת לאחת חוברה,
מב"י ונו"כ יחד שזורה, גם דעת הרמ"א לא נעדרה,
להשלים הבנין לתפארה, זאת ועוד יתרון אזכורה,
לתחום כל דין בכותרת מבוארה,
עם מפתחות לכל דין ומשם בארה,
ויה"ר שלא נכשל בדבר הלכה לאוסרה או להתירה,
ומזרענו וזרע זרענו לא תמוש התורה,
ונראה בבנין ירושלים עיר תפארה,
בביאת ינון במהרה,
אכי"ר.
אברכי כולל "משיבי חיים"
אשדוד ת"ו
שנת שלא לבשל הגדי בחלב תשנ"ז לפ"ק
חיבור זה נכתב ומופץ לזיכוי הרבים לכבוד ה' יתברך
והרשות נתונה להעתיק ולהפיץ בכל דרך לזכות את הרבים
בכל עניני החיבור ניתן לפנות לטל. 054-8437180

## מבוא

השבח לאל בורא עולם שזכינו אנו ובנינו להיות שולית הבונים רועים במים נוזלים יושבי אהלים אוהלה של תורה בשערי ציון המצוינים בהלכה, כדאמר רב חסדא בברכות ח. מאי דכתי' "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב" אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. והיינו דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד.

בכולל החשוב של ישיבת "משיבי חיים" אשדוד יע"א. בראשותו של הרה"ג מימון אזולאי שליט"א ובהנהגתו והדרכתו של מו"ר הרה"ג רבי מאיר הכהן שליט"א מחה"ס שבת כהלכה מועדים כהלכה ועוד.

תוך כדי עיסוקינו בהלכות בשר בחלב רחש ליבנו דבר טוב, לסכם כל דין ודין הלכה למעשה מהמתבאר מדברי מרן בשו"ע ונו"כ ומה שהביא בב"י. ולבאר בהערות את דעות הראשונים וטעמי ההלכה המובאים בב"י ובש"ך והט"ז ועוד. [את דעת הרמ"א במקום שחולק על מרן, לא הבאנו בגוף ההלכות, למען ירוץ הקורא בו ולא יצטרך לסיכום על הסיכום, ובמקורות הזכרנו את דעת הרמ"א והנו"כ על דבריו].

כל ענין וענין תחמנו בכותרת עדר עדר לבדו בלשון קלה וקצרה, במטרה להקל על הלומדים הלכות אלו מתוך הב"י והשו"ע, וכן לאלו שכבר למדו ורוצים לחזור על הדברים בדרך קצרה, בכך שבחיבור זה מבוארת מסקנת כל הלכה והלכה עם כל המקורות הנ"ל, לפי סדר הסימנים בשו"ע מסימן פז עד סימן צז ועד בכלל.

וכן תועלת מרובה בחיבור זה למחפש מקור להלכה מסוימת בשו"ע או בב"י, יוכל למצא בנקל לפי הכותרת שבכל ענין המדברת באותה הלכה, ולפי המפתחות המפורטים לפי סדר הענינים.

ועוד הוספנו בסוף החיבור פסקי דינים, מהספרים היקרים יביע אומר ויחוה דעת למרן פוסק הדור והדרו מורנו ורבינו רבי עובדיה יוסף שליט"א (זצוק"ל), בכל מה שנוגע להלכות בשר בחלב, וסידרנו לפי סדר הסימנים והכותרות שבגוף החיבור.

ומכאן שלמי תודה וברכה שלוחים למורנו ורבינו הראשל"צ הרה"ג רבי יצחק יוסף שליט"א שהקדיש מזמנו לעבור על החיבור מתחילתו ועד סופו והאיר עינינו בכמה וכמה ענינים, יאריך ה' ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, ותהי משכורתו שלמה מעם ה'.

וברכה מרובה לכל העוזרים והמסייעים בחיבור זה. בראש וראשונה לראש הכולל הרב הגאון מעוז ומגדול רבי מאיר הכהן שליט"א המאיר לארץ ולדרים בהדרכתו ושיעוריו תמידין ומוספים. ולהרה"ג רבי אליהו טובלי שליט"א שעבר על כל החיבור מתחילה

ועד סוף בהגהה מדוקדקת. וכן לידיד נפשי הרב דוד מלול שליט"א שהיה לנו לעינים בסברות ישרות בלומדנו יחד כי טובים השניים מן האחד. ולכל אברכי הכולל החשובים. יזכו להגדיל תורה ולהאדירה בנחת ושלוה וכט"ס.
הרחמן הוא יפתח לבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו לעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם. ויהיו כל מעשינו לשם שמים.
נ.ב. חיבור זה נכתב והודפס בשנת התשנ"ז. ועתה בשנת התשע"ה הוקלד מחדש ע"י האברך המציון במידות ומעשים הרב ימין בן זכרי שליט"א, ועבר שוב הגהה מדוקדקת ע"י הרה"ג רבי חיים טולדאנו שליט"א, וכל זאת במיוחד עבור המפעל החשוב המאגר התורני "תורת אמת" אשר עושים עבודת קודש נפלאה להפיץ את תורת השם בדיסקים ובאמצעים אלקטרונים, ללא שום כוונת רווח רק לזכות את הרבים, זכות הרבים תעמוד להם בזה ובבא.
ובפרט ליו"ר המפעל הגדול הזה ***** שליט"א מהעיר חולון תכב"ץ. אשר על ידו נתקיים בנו הכתוב כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. והכל בחן וענוה ונועם הליכות והצנע לכת עם ה'. רבבות הזכויות הנזקפות לו מהשימוש בתוכנה זו יעמדו לו ולכל יוצאי חלציו בשפע בריאות הצלחה ונחת. ויזכה עוד להגדיל תורה ולהאדירה.

### הסכמות
הספר זכה להסכמת הרבנים החשובים:
מרן אור העולם פאר הדור והדרו הראשון לציון רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל זיע"א
וכן בנו וממשיך דרכו מרן הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א
ההסכמות לא הובאו מסיבות טכניות

## סימן פז

### איסור בשר וחלב
כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו שלוש פעמים, אחד לאיסור בישול, ואחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה. [1] ברייתא חולין קטו:

### איסור בישול
אסור מהתורה לבשל בשר בחלב אף על פי שאינו אוכל ממנו. [2] רמב"ם בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ב. והאיסור רק כשמבשל בדרך בישול דהיינו שנותן הבשר והחלב בכלי ראשון כשהוא חם, אבל שלא כדרך בישול כגון שכובש בשר וחלב יחד עשרים וארבע שעות, או מולחם יחד, או מערבם יחד צונן בצונן אין איסור, ויש מחמירים. [3]

בפסחים מד: חידשה התורה בבשר וחלב שאם כבש בשר כולי יומא בחלבא שרי בשיל ליה בשולי אסור. ועיין מנח"י כלל פ"ה ס"ק יט ובתורת חטאת שם. כף החיים סימן צ"א ס"ק ע"ג. ועיין בא"ח שנה ב פרשת בהעלותך הלכה א'. ולעשן בשר וחלב יחד או לבשלם יחד בחמי טבריה, הוי ספיקא דאוריתא ולחומרא, אבל אין לוקין עליו. [4] רמב"ם פ"ט מהמ"א ה"ו. והה"מ שם כתב שמעושן הוא בעיא בירושלמי דלא איפשטא וספיקא דאוריתא לחומרא. ומבושל בחמי טבריה, נראה שם שהוא שוה למעושן. וצלי בב"ח, כתב המשב"ז (ס"ק א) בשם הפר"ח שהוא אסור מהתורה. ועיי"ש גבי טיגון בב"ח אי אסור מן התורה. ולא אסרה תורה לבשל יחד אלא בשר בהמה טהורה עם חלב בהמה טהורה. [5] משנה חולין קיג. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה, בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה, מותר לבשל ומותר בהנאה. ואף שהבשר אסור משום נבלה או טרפה או חֵלב [בצֵרי], שייך בהם איסור בישול בשר וחלב מהתורה. [6] רמב"ם פ"ט מהמ"א הלכה ו'. וע"ע בשפתי דעת סוף אות ט"ז. וכן השליל [עובר הנמצא במעי אמו] אסור לבשל בחלב מהתורה. [7] רמב"ם שם הלכה ז'. וכן נסיובי דחלבא [חלב הנשאר לאחר עשיית הגבינה] אסור לבשלו בבשר מהתורה. [8] בגמ' חולין קיד. תניא המבשל במי חלב פטור. ומשמע שם בתוס' ד"ה המבשל שנסיובי הוא מי חלב. ומ"מ כתבו התוס' שאיסורא [דרבנן] מיהא איכא. אבל הרא"ש בסימן נ"א כתב שנסיובי דחלבא אינם בכלל מי חלב, אלא מי חלב היינו אחר שהוציא מהחלב כל האוכל, דהיינו לאחר שעשו כל הגבינה מבשלים החלב והאוכל צף מלמעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא זהו הנקרא מי חלב, ונסיובי דחלבא פי' חלב הנשאר לאחר עשיית הגבינה, אסור מדאוריתא. ופסק מרן (בסעיף ח) כהרא"ש. וחכמים הוסיפו לאסור לבשל בחלב, דם בהמה טהורה, ושליא, ועור, ועצמות, ועקרי קרנים, וטלפים הרכים. וכן אסרו לבשל יחד עם בשר, מי חלב, וחלב בהמה זכר, וחלב בהמה טהורה שיצא ממנה לאחר מיתה או שחיטה. [9] ברמב"ם שם הלכות ו' ז'. ובש"ך ס"ק י"ד. ובדין חלב טרפה עיין רעק"א בהגהתו לש"ך ס"ק י"ד. ואין איסור לבשל בשר חיה ועוף, [10] חולין קטז. נחלקו ר"ע ור"י הגלילי, לר"ע חיה ועוף אסורים מדרבנן, ולר"י הגלילי עוף מותר בחלב ואפילו באכילה ואין איסור אפילו מדרבנן, וחיה אסורה מהתורה. ובתוס' (קיג. ד"ה בשר) כתבו שלת"ק במשנה בשר עוף בחלב אסור מן התורה. ופסק הטור כר"ע. וכ"כ הרא"ש (סימן נא) שהוא דעת הרי"ף. וכ"פ הרמב"ם (פ"ט מהלכות מ"א ה"ד), והרשב"א (בתורת הבית הארוך והקצר ב"ג ש"ד פד ע"ג). וכתב הרמב"ם שם, שלא אסרו חיה ועוף בחלב אלא באכילה אבל בבישול והנאה מותרים. ועיין בש"ך (ס"ק ד') שכתב לדחות דברי הב"ח והמהרש"ל דס"ל דבשר עוף בחלב

דאוריתא, שכתבו להוכיח כן מדברי מהרא"י שכתב שקשה להקל נגד התוס' (חולין קד. ד"ה עוף) דס"ל דעוף דאוריתא. וכתב הש"ך דכונת מהרא"י בזה לאסור אכילת חלב אחר בשר עוף, ולא שיש בזה איסור דאוריתא. או בשר בהמה טמאה עם חלב. וכן מותר לבשל חלב בהמה טמאה עם בשר. [11] עיין הערה 5. ולקמן יתבאר איסור מראית העין בזה.

## איסור הנאה

אסור מהתורה להנות מבשר וחלב שהתבשלו יחד. והאיסור מהתורה הוא באופנים שהזכרנו לעיל בדין איסור בישול האסור מהתורה, אבל באופן שאין איסור תורה בבישול אף שאסור בבישול מדרבנן מכל מקום מותר ליהנות ממנו ואין איסור אפילו מדרבנן. [12] כתב הטור בשר טהורה בחלב בהמה טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה, ובשר חיה ועוף, אפי' בחלב טהורה אינו אלא דרבנן, ומותר בבישול והנאה. וכ"פ הרמ"א בסעיף א', שכל בשר בחלב שאינו אסור מהתורה מותר בהנאה. והרש"ל מחמיר בהנאה מסברא דנפשיה. וכתב ע"ז הט"ז (ס"ק א') ואנו אין לנו אלא דברי הראשונים והאחרונים. כתב מרן בסימן צ"א ס"ח אין בשר בחלב נאסר ע"י מליחה או ע"י כבוש אלא באכילה, אבל לא בהנאה. ובב"י הביא את דברי האגור בשם המרדכי, שבשר בחלב שנאסר ע"י כבוש או מליחה מותר בהנאה, שרק באכילה אסור, ויש דוחים, והלכך המתיר בהנאה אין מוחין בידו. ובסימן פ"ז הביא הב"י את הגהת אשר"י שהסתפק בזה, וכתב שהמתיר בזה אין מוחין בידו כל כמה דלא אשכחן ראיה לאיסורא.

## איסור אכילה

אסור מהתורה לאכול בשר וחלב שהתבשלו יחד. והאיסור מהתורה הוא באופנים שהזכרנו לעיל בדין איסור בישול האסור מהתורה, דהיינו שנותן הבשר והחלב בכלי ראשון כשהוא חם. וכן סוג הבשר והחלב שאסור בבישול מהתורה. אבל שלא בדרך בישול, או מהדברים שאין בהם איסור בישול מהתורה אינם אסורים באכילה אלא מדרבנן. [13] כתב הטור, שהוציא אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול. והוא מדברי הרשב"א (בת"ה הקצר ב"ג ש"ד פד:). וכן חיה ועוף, אף שאין בהם איסור בישול אפילו מדרבנן, אסרום חכמים באכילה אף שלא התבשלו יחד. [14] עיין בהערה 10. וכל זה בבשר וחלב המותרים באכילה בפני עצמם, אבל בבשר או חלב האסורים באכילה, כגון בהמה טמאה, או חלב טמאה, שכבר אסורים באכילה, אין בהם איסור בשר וחלב באכילה אפילו מדרבנן. [15] לדעת הב"י, לא אסרו חכמים בשר טהורה בחלב טמאה, ובשר טמאה בחלב טהורה באכילה משום בשר וחלב, שהרי בלאו הכי אסור לאוכלם מדאוריתא משום בשר טמא, או משום חלב טמא. אולם לדעת הב"ח חל

עליהם איסור בב"ח מדרבנן. ונ"מ אם התערב בהיתר שצריך שישים כנגד הבשר והחלב יחד, שחתיכה נעשית נבלה בבשר וחלב ולא בשאר איסורים לדעת רבנו אפרים ומרן (בסימן צ"ב סעיף ד'). וכן נ"מ בחתיכת בשר הראויה להתכבד שבלעה חלב טמאה לא בטלה, שדוקא אם בלעה שאר איסורים בטלה ברוב, משא"כ כשהיא אסורה משום בב"ח לא בטלה. [ומשום שחשוב אסורה מצד עצמה וכמו נבלה]. והט"ז (ס"ק ב') דחה דבריו שלא אומרים חנ"נ כשאחד מהם אסור מצד עצמו, אלא רק כששניהם היתר ובתערובת נאסרים ונעשים גוף אחד. (ועיין במשב"ז שהשיג עליו מדברי הרמב"ם והרשב"א שאומרים חנ"נ בבשר נבלה וטרפה בחלב וכדומה) והש"ך (ס"ק ג') כתב דלא כהב"ח וכמו שכתב הב"י שאין טעם לאוסרו משום בב"ח מאחר שאסור לאוכלו מצד עצמו, ושלא מצינו בפוסקים מי שאוסר בזה.

## מראית העין בבשר וחלב

אסור לבשל או לאכול בשר בחלב אשה, או בחלב שקדים, בין בשר בהמה ובין בשר עוף, ואם מניח בתבשיל שקדים להיכר מותר. ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור לבטל בשישים, שהרי אין איסורם אלא משום מראית העין. וכן אסור לבשל בשר טמאה עם חלב טהורה או להיפך משום מראית העין.[16] כתב הרשב"א בתשובה (חלק ג' סימן רנ"ז) וז"ל עוד שאלת בשר בחלב אשה מהו וכו' תשובה: מסתברא שאסור לבשלו כל שכן לאוכלו וכו' ומה שהוציאו בשר בהמה טהורה בהדי חלב טמאה, ובשר טמאה בהדי חלב טהורה, לא דברו אלא בחיוב אכילתו ובישולו שאין באלו חיוב כלל לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, אבל באיסור מראית העין לא דברו וכו'. ואם נפל לתוך התבשיל [חלב אשה] בטל ואין צריך שישים, וזה נ"ל ברור. עכת"ד. והביאו הב"י בקצרה לאסור חלב אשה משום מראית העין. ובד"מ (ס"ק ב') הקשה מאי שנא חלב אשה שיש בו משום מראית העין, מחלב טמאה ובשר טהורה או איפכא דלא אסור משום מראית העין. וכבר עמד על דבריו מרן החיד"א במחזיק ברכה (ס"ק ח') שלא ראה שר את תשובת הרשב"א הנ"ל, דאין הכי נמי ובכל גווני אסור משום מראית העין. וכן הש"ך והט"ז לא ראו את תשובת הרשב"א הנ"ל, וחלקו בזה כמה חילוקים לתרץ קושית הד"מ. וכתב הש"ך (ס"ק ו') שלדעת הרשב"א ומרן אין לחלק באיסור מראית העין בין בשר בהמה האסור מהתורה, לבשר עוף האסור מדרבנן, ולא כדעת הרמ"א שכתב שבבשר עוף בחלב שקדים א"צ להניח בתבשיל שקדים להיכר, שבאיסור דרבנן אין לחוש למראית העין. והט"ז (בס"ק ד') כתב שלכתחילה יש להניח שקדים אפילו אצל עוף, אבל במקום שאין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה, דכל מה שאפשר לתקוני מתקנינן. ובשו"ת יחוה דעת

(חלק ג סימן נט) כתב שכן הסכימו אחרונים רבים לדעת הש"ך לאסור. ושהפר"ח מתיר בשר עוף בחלב שקדים כיון שלא נזכר בתלמוד לאסור חלב שקדים עם בשר משום מראית העין, ועוד שבשר עוף בחלב הוא אסור רק מדרבנן. וכן התיר הכרתי ופלתי מתרי טעמי האחד שבשר בחלב שקדים הוא מאכל מצוי ולא יבאו לחושדו בחלב בהמה, ועוד שחלב שקדים לא נקרא חלב אלא מי פירות ולא אסרו משום מראית העין אלא חלב. ע"כ. ומטעמים אלו התיר ביחוה דעת לשתות קפה עם חלב סנטטי אחר ארוחה בשרית כיון שחלב סנטטי הוא מצוי ולא יבוא לידי חשד. וביביע"א יו"ד חלק ו הוסיף עוד סניף להתיר כיון שאינו אוכלם יחד אלא בזה אחר זה אין לאסור משום מראית העין. ע"כ. עכ"פ לגבי בישול בשר עוף בחלב שקדים, בזמנינו שאין מצוי שמבשלים בשר עם חלב שקדים נכון להחמיר לאסור.

## דגים וחגבים בחלב

מותר לבשל ולאכול בשר דגים וחגבים בחלב, שלא שייך בהם איסור בשר וחלב.[17] כן דעת הרמב"ם, (מהמ"א פ"ט ה"ה) הרשב"א, (בתוה"א ב"ג ש"ד פה:) והר"ן (ריש פרק כ"ה לז.). והב"י כתב שמ"מ אסור לאכול דגים בחלב מפני הסכנה. ולדעת הרמ"א בד"מ (ס"ק ד') והש"ך (ס"ק ה') והט"ז (ס"ק ג') אין סכנה בדגים עם חלב, ורק בשר ודגים אין לאכול יחד משום סכנה כנזכר באו"ח סימן קע"ג. ומכל מקום אסור לאכול דגים בחלב מפני הסכנה.

## ביצים הנמצאים בעוף

אם יש לביצים הנמצאים בעוף חלמון וחלבון מותר לאוכלם בחלב.[18] בפ"ק דביצה ז. השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות, מותרות לאוכלן בחלב, רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. וכתב הב"י שמשמע מהפוסקים שהלכה כת"ק. ונחלקו הראשונים איזו היא ביצה גמורה, הרשב"א (בתוה"ק ב"ג ריש ש"ד פד:) והר"ן (ג: ד"ה תניא השוחט) כתבו, שכשהחלמון והחלבון גמור אע"פ שמעורה בגידין ועדיין לא נתקשתה הקליפה מותרים בחלב, ודלא כדעת הרשב"ם שמצריך שהקליפה החיצונה תתקשה. והרא"ש (סימן ח') כתב בדעת רש"י, שאע"פ שלא נגמר החלבון אלא נגמר החלמון לבד ואפילו יש לה חוטים אדומים מותרת בחלב, רק שלא תהיה מחוברת באשכול של ביצים. ורבינו ירוחם (בנט"ו אות כ"ח קלז.) פסק, שאם נגמר החלמון אפילו מחוברות באשכול חשיב ביצה גמורה. והש"ך (ס"ק י') כתב שרש"י ס"ל כפירוש רבנו ירוחם, וא"כ אפילו מחוברות באשכול מותר לאוכלה בחלב אם נגמר החלמון. והאורחות חיים (הלכות איסורי מאכלות סי' ע"ב) כתב בשם הר' יונתן, דכשנעקרו מהאשכול מותרים, ואם לא נעקרו אסורים, והני מילי לאוכלם יחד, אבל בזא"ז מותר בלא נטילה ובלא קינוח פה.

ועוד הביא באו"ח בשם י"א, שאם יש לה קליפה לבנה אע"פ שהיא רכה חשוב ביצים גמורות. וסיים ע"ז הב"י דלענין בשר בחלב אין להחמיר בזה כיון שבשר עוף מדרבנן, ולענין מליחה נהגו העם למולחם אם אין להם חלבון. והט"ז (ס"ק ו') כתב בשם מהרש"ל, שאע"פ שיש להם החלבון אם מעורה בגידים אסור לאכלה בחלב, ולכתחילה נהגו שלא לאכול בחלב אפילו כשהקליפה החיצונה קשה, וכל זה לכתחילה אבל בדיעבד אם נגמרה הקליפה הדקה מותר. והש"ך (בס"ק י') פסק לכתחילה כרשב"ם שמצריך שתתקשה הקליפה החיצונה, וכתב אפי' אם נגמרה קליפתה הדקה אם מעורה בגידים אסורה אפילו בדיעבד ומשום שיש פוסקים כראב"י, אבל בהפסד מרובה מותר אם נגמר החלמון, ואפילו היא מעורה בגידים דהיינו מחוברת באשכול ממש. ודעת מרן כדעת הרשב"א הנ"ל, ולאוכלם בזה אחר זה כדעת ר' יונתן הנ"ל. ואם יש להם רק החלמון כשהוא גמור אף על פי שלא נעקר מהאשכול, מותר לאכול אחריהם חלב, אבל לא לאוכלם ביחד.

## חלב הנמצא בקיבת הבהמה

חלב הנמצא בקיבת הבהמה, מה שינקה הבהמה מאמה קודם שחיטה, לא חשוב חלב אלא פירשא בעלמא, [19] כן דעת הרמב"ם (המ"א פ"ט הלכה ט"ו) והרי"ף (לח:) שגורסים במסקנא בפרק כ"ה (קטז:) דכשרה שינקה מן הטרפה מעמידין בקיבתה, וכ"ש טריפה שינקה מן הכשרה, משום שחלב המכונס בקיבה פירשא בעלמא הוא. ומסביר הב"י דנפק ליה מתורת אוכל וחשוב כפרש וטינופת. אבל רש"י (שם בד"ה הרי) אינו גורס כשרה שינקה מן הטרפה, משום שס"ל שקיבתה אסורה, שחשוב כחלב ואסור לבשלו בבשר. וכן נראה שהוא דעת הר"ן (מג. ד"ה הלכתא). ור"ת בתוס' שם מקיים הגירסא, אלא שמחלק בין צלול לקרוש שאם החלב צלול חשוב כחלב, ואם קרוש חשוב כפירשא בעלמא ומותר. ופסק מרן כהרמב"ם והרי"ף. והרמ"א כתב דנוהגים כדעת ר"ת. והש"ך (ס"ק כ"ה) והט"ז (ס"ק ז') כתבו בשם רש"ל לאסור גם בקרוש כדעת רש"י. ומותר לבשלו בבשר. ואם נשאר אותו חלב בקיבה עשרים וארבע שעות, או שנמלחה הקיבה עם אותו חלב, קיבל החלב טעם בשר, ואסור להעמיד בו גבינה, ובדיעבד מותר. [20] דעת הר"ש בן אברהם (במרדכי חולין סי' תשל"ג) דטעם הבשר שמקבל החלב לאחר שעמד שם מעת לעת או נמלח בקיבה קלוש ביותר, מאחר והחלב הוא פירשא וגם טעם הבשר הנכנס בו חשוב כפירשא, ולכן אין לאסור להעמיד בו גבינה, שלא יעבור טעם בשר בגבינה. אבל דעת ר' ירוחם ( נט"ו אות ל"א) שהחלב שחשוב כפירשא מקבל טעם בשר, ואסור להעמיד בו גבינות. וכתב הב"י שלכתחילה יש להחמיר כדעת ר"י, ובדיעבד יש לסמוך

על המקילים. ולדעת הרמ"א אם חלב הקיבה צלול צריך שישים בחלב שמעמידו להתיר, ואם הוא קרוש מותר אפילו בלא שישים. וקרוש פירושו לאחר שנשחטה הבהמה נמצא בה החלב קרוש, ולא שנקרש אח"כ, כן דעת הרשב"א (בחידושיו ד"ה מתניתין). אבל המרדכי ס"ל שאפי' נקרש אח"כ דינו כקרוש. וכתב הרמ"א שבמקום הפסד יש להקל. אבל לדעת מרן אין נ"מ בזה, שגם בצלול חשוב פירשא בעלמא.

### להעמיד גבינה בקיבת הבהמה

אם מלח את הקיבה ויבש אותה, מותר להעמיד בתוכה חלב, משום שהקיבה יבשה וחשובה כעץ.[21] כ"כ בשבולי הלקט (חלק ב' סי' ל"ד) והביאו הב"י שם. וכן פסק הרמ"א (בסעיף י'). וכתב ע"ז הש"ך (בס"ק ל"ג) דמ"מ נראה דלכתחילה אין לעשות כן. וה"ה בשאר בני מעיים. אבל אסור לקחת חתיכת עור מהקיבה ולשים בתוך חלב כדי להעמידו. ואם עשה כן יטעמנו קפילא [גוי אומן], אם יש בו טעם בשר אסור, ואם לאו מותר, ואם אין גוי ישער בשישים כנגד העור.[22] והש"ך (ס"ק לד) כתב דזה לדעת מרן, אבל לדעת הרמ"א שהיום לא סומכים אטעימת קפילא אסור אם אין שישים בחלב נגד העור. ואם העמיד בעור קיבת נבלה או טרפה אוסר בכל שהוא.[23] שחשוב דבר המעמיד, ואפילו באלף לא בטיל. והב"י הביא את דברי הרשב"א (בחידושיו לחולין קטז.) שהחילוק בין מעמיד בדבר כשר שמותר בשישים, ובין אם העמיד באיסור שאוסר אפילו באלף, הוא משום שבב"ח שניהם היתר ולא אסרה תורה אלא בנתן טעם, וכאן שאין טעם בב"ח במעמיד מותר. משא"כ בשאר איסורים שדבר המעמיד הוא איסור, חשבינן ליה לכל התערובת כדבר שהעמיד בו, כיון שעומד מחמתו וחשוב האיסור בעין, ואסור. וכ"כ הר"ן כעין זה עיי"ש. (מב סוע"ב ד"ה קיבת) וכ"פ הרמב"ם (פ"ט הט"ז). והש"ך (ס"ק ל"ה) הביא בשם הרש"ל להתיר אף בנבלה, ודחה דבריו עיי"ש. ואם היה שם גם מעמיד מדבר מותר, חשוב זה וזה גורם, ומותר אם יש שישים נגד האיסור.[24] הב"י הביא מרדכי (חולין סימן תשלג) בשם רבינו ברוך שזה וזה גורם מותר. והט"ז (ס"ק י"ג) כתב שההיתר של זוז"ג רק אם ידוע שאין באיסור לבד כדי להעמיד, אבל אם האיסור לבדו יכול להעמיד אסור. והש"ך (ס"ק ל"ד) כתב דצ"ע לדינא.

## סימן פח

### שלא להעלות בשר על שלחן שאוכלים עליו גבינה

אסור להעלות בשר בהמה חיה ועוף על שלחן שאוכל עליו גבינה או להיפך, שלא יבא לאוכלם יחד.[25] משנה פרק כל הבשר (חולין קג:). והש"ך (ס"ק ב') כתב שכמו"כ אסור

להעלות איסור שרגיל בו ולא בדיל מיניה, כגון חמץ בפסח, (בגוי שבא עם חמצו) או המודר הנאה מחברו, אבל איסור שבדיל מיניה כגון נבלה, מותר להעלות על שלחן שאוכל עליו. וכן שני בני אדם המכירים זה את זה, לא יאכלו על שלחן אחד זה בשר וזה חלב, אפילו שבדרך כלל הם מקפידים שלא לאכול כל אחד ממאכל חבירו, [26] כ"כ בטוש"ע. וכן כתב הב"י או"ח סימן קע"ג. ודלא כהמהרש"ל (שם) שמתיר בשני בני אדם שאינם אחים אפי' מכירים זה את זה אם מקפידים (ש"ך ס"ק ד ט"ז ס"ק ב). אלא אם כן נותנים ביניהם היכר, דהיינו דבר שאין דרכו להיות על השלחן בשעת הסעודה כגון קנקן וכיוצא בזה, [27] בב"י או"ח סימן קע"ג כתב שאפי' שותים מהקנקן, אם אין דרכו להיות שם חשיב היכר. וכ"כ הרמ"א כאן. וכתב הש"ך (ס"ק ו') דדברי הב"י והרמ"א עיקר, ודלא כהב"ח שכתב דבכה"ג לא חשיב היכר כיון ששותים ממנו. ואם נותנים פת ולא אוכלים ממנו חשיב היכר. [ובכה"ח (ס"ק כ') הביא אחרונים שכתבו שצריך שיהא הפת שלם] וכן אם מניחים מנורה או שאר חפצים ביניהם, אע"פ שרגילים אותם חפצים להיות על השלחן במקום אחר, חשוב היכר. וכתב הט"ז (ס"ק ד') בשם האו"ה שהמנורה צריך שתהא גבוהה קצת. או שאוכלים כל אחד על מפה שלו. ושני בני אדם שאינם מכירים זה את זה, מותרים לאכול על שלחן אחד אפילו בלא היכר. וכן מותר לסדר מאכלי בשר וחלב על שלחן שלא אוכלים עליו ובלבד שלא יגעו זה בזה. וכשאוכל בשר, יזהר שלא לשתות מכלי ששתה בו אדם שאכל מאכלי חלב, וכן להיפך, שמא נדבק בכלי משיורי המאכל. וכן בפת שאכל עמו חלב לא יאכל עמו בשר וכן ההיפך. וכן נוהגים ליחד מלחיה שטובלים בה המאכל אחת לבשר ואחת לחלב. [28] כ"ז ברמ"א שם בסוף הסימן.

## סימן פט

### שצריך להמתין אחר אכילת בשר

אכל בשר, אפילו של חיה ועוף, [29] כ"כ הרמב"ם, (פ"ט ממאכ"א הכ"ז) והרשב"א בת"ה (הארוך ב"ג ש"ד). ודלא כהרמב"ן שכתב, אכל עוף מותר לאכול אחריו גבינה בלא קינוח ונט"י. לא יאכל אחריו גבינה עד שישהה שש שעות. [30] ברמב"ם וברשב"א שם. וכן דעת הרי"ף (לז.) שצריך להמתין כשיעור מסעודת הבוקר לסעודת הערב, והיינו שש שעות. וכן דעת הטוש"ע. אולם דעת התוס' (חולין קה. ד"ה לסעודתא) שלא צריך להמתין שש שעות, אלא די בסילוק שלחן וברהמ"ז, שזו כונת הגמרא (חולין קה.) לסעודתא אחרינא אכילנא. וכתב הרמ"א שלדעה זו צריך קינוח והדחת הפה קודם אכילת חלב, והוסיף שהמנהג פשוט במקומות אלו להמתין אחר אכילת בשר שעה אחת והוא שברך

ברהמ"ז, והמתנה בלא ברהמ"ז לא מועילה. ויש מדקדקים להמתין שש שעות ושכן נכון לעשות. והמהרש"ל כתב שכן ראוי לעשות לכל מי שיש בו ריח תורה. (ט"ז ס"ק ב ש"ך ס"ק ח) וכתב הט"ז שמי שנוהג בקולא זו להמתין שעה צריך לקנח ולהדיח פיו לפני שאוכל גבינה. אולם הש"ך (ס"ק ז) כתב שאם ממתין שעה לא צריך קינוח והדחה ושכן נוהגים. ועוד כתב (ס"ק ה) בשם מהרש"ל שלדעת התוס' שסילוק וברהמ"ז מהני, אם לא סילק וברך אפילו המתין כל היום כולו לא מהני. ואם אכל בשר בלא פת, יסלק השלחן ויברך ברכה אחרונה (ש"ך ס"ק ו). וכתב הט"ז (ס"ק ג) שאם מברך ברהמ"ז על מנת לאכול גבינה, לא מועיל ברהמ"ז, שלא סילק עצמו מהאכילה שהרי מכין עצמו לסעודה אחרת, ולא כהרמ"א שכתב שאין נזהרין בזה. ואחר ששהה, אם יש לו בשר בין השינים צריך להסירו. [31] ואין צריך להמתין שש שעות מזמן שמסירו אלא מהאכילה (ש"ך ס"ק ג). וכתב הרמ"א בשם הר"ן (חולין קה.) שצריך גם הדחת הפה. והש"ך (ס"ק ד) כתב שצריך גם קינוח הפה וכמו שכתב הר"ן שם דבעינן קינוח. והלועס לתינוק צריך להמתין. [32] משום בשר שבין השינים וכדעת הרמב"ם. ואע"פ שלדעת הרמב"ם אין צריך להסיר הבשר שבין השינים לאחר שש שעות משום שחשוב כמעוכל, עכ"פ לדעת רש"י צריך להסירו שלא חשוב כמעוכל. והטעם לרש"י שצריך לשהות שש שעות משום טעם שומן הבשר שנמשך שש שעות. ובלועס לתינוק שאין טעם הנמשך בפה לדעת רש"י לא צריך להמתין [באופן שניקה את השינים]. ואנו מחמירים כשני הטעמים (ט"ז ס"ק א' ש"ך ס"ק ב' וכ"כ הטור).

## אכילת בשר אחר גבינה

מותר לאכול בשר בהמה או חיה אחר שאכל גבינה ואין צריך להמתין, רק יבדוק ידיו אם הם מלוכלכות מהגבינה, ובלילה בחשיכה שלא יכול לבודקם, [33] כתב הש"ך (ס"ק ט) בשם רבנו ירוחם והביאו הב"י (או"ח סימן קע"ג) שאם יש לו נר יפה אין צריך נטילה. וכתב הש"ך שצריך דווקא נר יפה [כעין אבוקה] אבל בנר סתם צריך נטילה. והטור בשם רבנו פרץ כתב שצריך לרוחצם גם ביום, לפי שלפעמים הגבינה שמינה ונדבקת בלחלוחית הידים ולאו אדעתיה. וכן דעת האחרונים וכ"כ העט"ז שכך נוהגים. וכתב עוד (בס"ק י) בשם הראב"ד שיש ג' חומרות במים אמצעים יותר מאחרונים א. אם נגע במקום שיש ספק אם הוא נקי כגון שפשף בגופו או בכותל [שמא נגע בשרץ שעליו או ברוק] במים אמצעיים צריך שוב ליטול ידיו, וכן אם הסיח דעתו מפני שעדיין רוצה לאכול וידיו צריכות שימור. ב. שצריך לנגב את ידיו אחר הנטילה. ג. שאר משקים פסולים לאמצעים שאין מנקים השומן והמאכל. והרש"ל כתב שגם שאר משקים כשרים למים

אמצעים. אבל הש"ך הכריע כהראב"ד ובפרט שאין להקל בדבר שאין בו טורח כלל. ירחצם במים. וצריך לקנח פיו יפה בפת או בכל דבר מאכל חוץ מקמח או תמרים או ירק, מפני שהם נדבקים בחניכים. וכן צריך להדיח פיו במים או ביין. [34] עיין בב"י שם שכן דעת הרי"ף, (חולין לז:) רש"י, (שם קה.) והרא"ש (בפרק כ"ה סימן ה'). אבל הרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א הכ"ו) כתב שצריך קינוח פה והדחת ידים, ולא הזכיר הדחת הפה. ולדעת הרשב"א (בתוה"א ב"ג ש"ד) צריך או קינוח או הדחת הפה, ונט"י בלילה. ולדעת ר"ת ובה"ג אין צריך נטילה וקינוח. ובשם הזהר כתב שלא לאכול בשר אחר גבינה באותה שעה או באותה סעודה. והרמ"א כאן כתב שיש מחמירים בגבינה קשה להמתין אפילו שרוצה לאכול בשר עוף, ואין למחות ביד המקילים ורק שיעשו קינוח והדחה ונט"י, ומיהו טוב להחמיר. וכתב ע"ז הט"ז (ס"ק ד) שלמחמירים צריך לחכות שש שעות. וגבינה קשה היינו שעבר עליה ששה חדשים או שהיא מתולעת. ובגבינה מתולעת יש להחמיר מדינא משום טעם הנמשך בפה זמן רב, אבל בקשה שעברו עליה ששה חדשים אין צריך להמתין ואין צריך להחמיר יותר מקינוח וניקור השינים והדחת הפה והידים כי אם מי שנוהג בתוספת זהירות ופרישות. ואם אוכל בשר עוף לא צריך קינוח ונטילה. [35] כן דעת הרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א הכ"ז). אולם הרשב"א (בתוה"ק ב"ג ש"ד) והרא"ש (שם) והר"ן (לז. ד"ה עוף) כתבו שגם חיה מותר לאכול אחר גבינה בלא קינוח ונטילה.

## המתנה אחר אכילת תבשיל של בשר או גבינה

אכל תבשיל שהתבשל בו בשר [ולא אכל מהבשר עצמו], ורוצה לאכול מתבשיל שהתבשלה בו גבינה [ולא מהגבינה עצמה], מעיקר הדין אין צריך להמתין או ליטול ידיו ביניהם. [36] כ"כ מרן. והרמ"א כתב שיש מצריכים נטילה אם נגע בידיו בתבשיל, בין של בשר ובין של גבינה. וכתב הש"ך (ס"ק כ) שאף שבגבינה עצמה ביום אין צריך נט"י אם ידיו נקיות, בתבשיל חמיר טפי שנדבק יותר בידים. וכן להיפך אין צריך נטילה. אבל אם אכל תבשיל של בשר ורוצה לאכול הגבינה עצמה, או אכל תבשיל של גבינה ורוצה לאכול הבשר עצמו, צריך נטילה, ומצד הדין לא צריך להמתין ביניהם. [37] כ"כ מרן בסעי' ג שצריך ליטול ידיו ולא צריך להמתין. והמנהג להמתין אחר אכילת תבשיל של בשר כמו באוכל בשר עצמו ואין לפרוץ גדר. [38] בב"י או"ח סימן קע"ג. והביאו הרמ"א כאן שנהגו שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר ואין לפרוץ גדר. [וצ"ל שמה שכתב כאן מרן שאין צריך להמתין הוא במקום שאין מנהג ידוע]. וכתב עוד הרמ"א שאין להחמיר בזה בקדירה בשרית [שלא הודחה יפה. (ש"ך ס"ק י"ט)] כל שאין בתבשיל בשר. וכן אם רוצה לאכול בשר אחר שאכל תבשיל גבינה לא צריך להמתין ומספיק נט"י. ותבשיל שנמס

בו שומן הבשר דינו כבשר עצמו, ומן הדין אסור לאכול אחריו גבינה ללא המתנה.[39] בשו"ת הרשב"א (חלק א סימן שז) הביאו הב"י באו"ח סימן קע"ג, והרמ"א כאן. והש"ך (ס"ק יח) כתב אפילו שומן עוף. שמש המשמש בסעודה ונוגע במאכלים לא צריך נטילה בין בשר לחלב.[40] כ"כ הרמ"א בשם הב"י. והש"ך (ס"ק כא) כתב שלא דקדקו, שדין זה שייך למים ראשונים, שהשמש שאינו אוכל לא צריך נט"י. אבל בין בשר לחלב גם השמש אע"פ שלא אוכל צריך נט"י שהרי נוגע במאכלים.

## מפה שאכלו עליה בשר או גבינה

לפני שאוכל מאכלי חלב [או בשר] צריך לנקות את השלחן משיורי פת שאכל עם הבשר [או הגבינה].[41] כ"כ מרן בש"ע. ובב"י הביא הגהות אשיר"י (פכ"ה סי' ז') בשם אור זרוע שמצוה מן המובחר היכא שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך להעביר מעל השלחן הלחם וכל מאכל שעלו עם הגבינה על השלחן ואח"כ יביא בשר ויאכל עכ"ל. ואסור לאכול גבינה על מפה שאכלו עליה בשר או להיפך.[42] כ"כ בש"ע והוא מהתשובות המיוחסות להרמב"ן (סימן קעב) והביאו הב"י והטעם משום פרורי בשר שנפלו עליה.

## סכין שחתך בה בשר לחתוך בה גבינה או לחם

אסור לחתוך גבינה אפילו צוננת בסכין שחותך בה בשר, וכן אסור לחתוך בה לחם שאוכל עם הגבינה, וכן להיפך אסור. ואם רוצה לחתוך גבינה בסכין שחתך בה בשר, ינעצנה בקרקע קשה עשר פעמים. ואם רוצה לחתוך בה לחם לאכול עם גבינה די לה בקינוח.[43] כ"כ הט"ז (ס"ק ו) בדעת הרמ"א, ושכן משמע בב"י במה שכתב בשם ארחות חיים (הלכות איסורי מאכלות סי' סא) בשם רבינו שמשון. והטעם משום דהוי נ"ט בר נ"ט שהבשר נתן טעם בסכין והסכין בלחם, ורק אם רוצה לחתוך בה גבינה דהוי רק נ"ט אחד צריך נעיצה בקרקע. וכתב הט"ז שאם הסכין מקונח ואין בו ממשות שומן מותר לחתוך בו לחם גם בלא הטעם של נ"ט בר נ"ט אלא מהטעם שאין הסכין פולטת ע"י דוחקא בלי חריפות או חום. (לכאורה לפי"ז גם בין בשר לגבינה לא צריך נעיצה ומספיק קינוח ולמה כתב הרמ"א שצריך נעיצה. ועיין משבצות זהב שכתב כה"ג שלפי"ז יהיה מותר לחתוך לחם בסכין של איסור בקינוח לבד). אולם הש"ך (ס"ק כב) כתב שמדברי הארחות חיים והכל בו (סימן קו) משמע שלהכשירו כדי לאכול בו פת עם גבינה צריך נעיצה בקרקע. ובשם מהרש"ל (פרק כ"ה סי' ח') כתב שאין לעשות כן לכתחילה אלא רק אם אירע שחתכו בסכין של חלב, בשר, או איפכא, שצריך נעיצה להכשירו מן האיסור. ונהגו כל ישראל ליחד סכין של בשר וסכין של גבינה, ולסמן את הסכינים החלביים בסימן מסוים.[44] כ"כ הרמ"א.

וכתב הט"ז (ס"ק ז) שמנהג זה הוא לענין לחתוך גבינה בסכין בשר שצריך היכר שלא להשתמש בסכין, אבל לחתוך בו לחם לאכול גבינה, סגי בקינוח וכדלעיל.

## סימן צ

### דין הכחל לבישול או צליה

נהגו שלא לבשל הכחל [פי' עטיני הבהמה] עם הבשר כלל. [45] כ"כ בסמ"ק (בהגהות סי' ריג אות י"ב). ורבנו ירוחם (נט"ו אות י"א) כתב שהוא מנהג בטעות, שהרי מדין הגמרא והפוסקים מותר לבשלו עם בשר אחרי שקרע שתי וערב וטח בכותל. וכתב ע"ז הב"י שאין זה מנהג בטעות אלא נהגו כן לפי מה שפירשו סה"ת (סימן נ"ז) והמרדכי (סי' תרח"ץ) והגה"מ (מאכ"א פ"ט הי"ב) בדעת רש"י (חולין קיא: ד"ה קפי) ושכן סברת הטור. ועכ"פ זה מצד המנהג אבל מצד הדין כבר העתיק מרן בסעיף א את לשון הרמב"ם (פ"ט ממאכ"א הי"ב) שאחר קריעה שו"ע וטיחה בכותל מותר לבשלו אפילו עם בשר. ואם מבשלו בלא בשר או מטגנו במחבת, יש לקורעו שתי וערב ולסחוט את חלבו הבלוע בו על ידי שטחו בכותל, [46] רש"י (שם) הרי"ף (לח סוע"א) והרמב"ם (שם) והרשב"א (תוה"א ב"ג ש"ד), דלא כר"ת (קט: בתוסד"ה ההוא) שס"ל שדי בקריעה קצת. ועיין בהערה 51 דעת הרמ"א. או על ידי ריבוי חתכים שתי וערב, [47] כ"כ הרמ"א בסעי' ב וז"ל ומה שנהגו לקורעו ולחתכו כמה פעמים שתי וערב ע"פ כולו עדיף ומהני יותר מטיחה בכותל. ומקורו ברוך מת"ה סימן קפב ועיין שם שכתב שאחר שקורעים אותו שו"ע ע"פ כולו חותכים אותו חתיכות קטנות ושופדים אותו בשיפוד באופן שכל הגומות שבהם כנוס החלב נפתחות עיי"ש. ובודאי שזו כונת הרמ"א. והב"י כתב בשם הרשב"א (בתוה"ק ב"ג ש"ד) שאם נתנו תחת המכבש הוי כטחו בכותל. והביאו הש"ך (ס"ק ט). ומולחו כדין לבדו בלא בשר אחר, או שיניחנו למטה מהבשר, ואם מלחו ביחד, בדיעבד מותר. [48] כן דעת הרשב"א (שם) דמליחה הוי כרותח דצלי. אולם הרא"ש (בפכ"ה סו"ס כ"ז) ס"ל שהמלח לא מפליט ומבליע החלב ומותר למלחו עם בשר. והרמ"א כתב שלכתחילה לא ימלחנו תחת הבשר ובדיעבד מותר בכל ענין. וכתב הש"ך (ס"ק כז) שאפילו לא קרעו כלל ומלחו על הבשר מותר בדיעבד.

וכתב עוד הרמ"א (בסוף הסימן) שעור הקיבה לאחר שהסיר החלב שבו והודח יש לו דין בשר ומותר למולחו ולבשלו עם בשר. ואם רוצה לצלותו מספיק קריעה שתי וערב וצולהו. [49] כדעת רש"י (שם) שמצריך לצליה קריעה שו"ע. וכתב מרן שכן נהגו, אולם מדינא דעת מרן כהרמב"ם (שם) שכתב אם קרעו ומירק את חלבו מותר לצלותו. ודעת

הרי"ף (שם) שמותר לצלותו בלא קריעה. ור"ת (שם) מצריך קריעה קצת. והרמ"א כותב שנהגו קריעה שו"ע וטיחה. ואם צולהו עם בשר, צריך לכתחילה קריעה שתי וערב וטיחה בכותל.[50] זה באופן שצולהו בשפודים שבשעה שהופכם מתהפך העליון לתחתון וההיפך, אבל אם צולהו באופן שהכחל נמצא למטה מדינא מותר לכתחילה לצלות עליו בשר אפילו לא קרע את הכחל, שכן דעת הרשב"א (בחידושיו קט: ד"ה והכחל) והר"ן (מ. ד"ה דרש מרימר). ולדעת הרמב"ם (שם) צריך קריעה ומירוק. וכ"פ מרן לדינא. אלא שנהגו לקורעו שו"ע בצליה לכתחילה אפילו בלא בשר וכנ"ל וה"נ צריך קריעה שו"ע. ובדיעבד מותר בכל ענין. אולם דעת התוס' (קיא. ד"ה תותי בשרא) והרא"ש (סו"ס כז) שאם לא קרע וטח אסור לכתחילה לצלותו עם בשר אפילו הכחל למטה ואם צלאו בלא קריעה עם בשר נאסר מה שלמטה, הכחל או הבשר. והרמ"א פסק שלכתחילה לא יצלהו עם בשר, ובדיעבד אם קרע וטח שניהם מותרים ואם לאו התחתון אסור. ולצלות לכתחילה בלא בשר לדעת הרמ"א צריך קריעה שו"ע וטיחה בכותל ובדיעבד מותר אף בלא קריעה כלל. לא קרעו שתי וערב ובשלו לבדו, או צלאו אפילו עם בשר, מותר בדיעבד.[51] כן דעת הרמב"ם (שם) והרי"ף (שם) להתיר בבישלו לבדו בדיעבד וכן דעת ר"ת (שם). ולדעת רש"י (שם) אם בישלו לבדו בלא קריעה וטיחה נאסר הכחל ונאסר התבשיל, ואם יש חמישים ותשע נגד הכחל, הכל מותר [כשלא נתבשל עם בשר]. והרמ"א פסק שלכתחילה לא יבשל או יטגן במחבת כחל אפילו בלא בשר, שמא יבא לבשלו עם בשר.

וזו דעת ר' יחיאל הביאו הב"י וכתב ע"ז שמשמע מהר"ן (לט. סוף דיבור ראשון) ור"י (שם) שהמנהג שלא לבשלו עם בשר, אבל בלא בשר משמע מדבריהם שלא היה שום אדם נוהג בו איסור. ועוד כתב הרמ"א שאם בישלו בלא בשר, אם קרע שו"ע וטח מותר אף בלא הפס"מ. ולאפות אותו בלא מחבת מותר לכתחילה, ויש פרושים שמחמירים גם בזה אם לא נתייבש הכחל תחילה. ואם בשלו עם בשר, אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל לפני בישולו, מותר בדיעבד.[52] עיין בהערה 45. ודעת הרמ"א שאסור בדיעבד אא"כ יש הפסד מרובה, ואם אין הפס"מ אסור גם הבשר שהתבשל עמו אם אין בבשר חמישים ותשע נגד הכחל. (ט"ז ס"ק ו). ואם בשלו בלא קריעה שתי וערב וטיחה בכותל, נאסר הכחל אפילו אם יש שישים בבשר כנגדו. ודין הבשר שהתבשל עמו, אם יש חמישים ותשע בבשר כנגד הכחל, הבשר מותר, ובפחות מכן אסור גם הבשר. ואם התייבש הכחל ובשלו עם בשר, מותר בדיעבד הכחל והבשר.[53] כן הוא לכל הפוסקים מדברי הגמ' חולין צז. כחל בשישים, וכחל מן המנין, וכחל עצמו אסור. ולענין התייבש הכחל כ"כ הרמ"א בשם השע"ד (סימן כט). ובסתמא, לאחר שלושים יום חשוב יבש. (ש"ך ס"ק יז). ובכל אופן

שהתבשל הכחל עם בשר ונאסר, ונפל אחר כך לקדירה אחרת, אוסר התבשיל אם אין בו חמישים ותשעה כנגד הכחל, והכחל נשאר באיסורו. [54] כן דעת הרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א הי"ב וי"ג). ולדעת הרשב"א אם בתחילה נפל לפחות מחמישים ותשע ונאסר הכחל, כשנופל לקדירה שניה צריך שישים להתיר התבשיל, ולא מצטרף הכחל לשישים וכן דעת הרמ"א. וכשמשערים ההיתר והאיסור, יש לשער בכמות שנמצאת לפנינו לאחר הבישול, ולא משערים לפי מה שהיה בשעה שנפל האיסור להיתר. [55] רמב"ם (שם). וכתב הב"י "וכתבו הרמב"ם בכחל וה"ה בשאר איסורים". מותר לאפות כחל באותו תנור שאופה בו בשר. [56] בת"ה (סימן קפב) כתב שאין לאפות פשטידת כחל עם פשטידא של בשר בתוך תנור אחד, אם לא שמניח אחד בפי התנור. וכתב ע"ז הב"י חומרות יתרות הן ולית דחש להו. והרמ"א כתב שאע"פ שהיא חומרא בעלמא טוב ליזהר לכתחילה. והש"ך (ס"ק כ) כתב שודאי אסור מדינא לאפות כחל בתנור שאופה בו חלב ופשוט הוא.

## הסכין שחותך בה הכחל ושאר כלים

מותר לחתוך הכחל בסכין בשרית, בין אם הוא צונן ומלא חלב, ובין אם הוא רותח. וכן מותר לחתוך בשר בסכין שחתך בה כחל. וכן מותר לאכול בשר בכלי שאוכל בו כחל, או להיפך. וכן מותר לצלות בשר בשיפוד שצלו בו כחל, וכן מותר להניחו אחר הצליה על בשר אפילו שניהם חמים. [57] עיין בסוף הסימן בב"י שהביא דעת הרשב"א (בתוה"ק ב"ג ש"ד ובחידושיו קט: ד"ה והכחל) שמותר בכל הני לכתחילה אפילו לא קרע את הכחל לפני הצליה, ושכן דעת הר"ן (מ. ד"ה דרש מרימר) גבי שיפוד שצלו בו בשר מותר לצלות בו כחל או איפכא. ובסכין שיש עליו טיחת בשר מחמיר. ולדעת התוס' (שם) והרא"ש (שם) כל ההיתר רק לאחר שקרעו שו"ע וטחו לפני הצליה. וכתב הב"י שכן נראה דעת הטור. והגר"א (ס"ק כח) כתב שדעת השו"ע כדעת הרשב"א והר"ן. וכן משמע בפר"ח. ודעת הרמ"א כדעת התוס' והרא"ש ומתיר רק בדיעבד. אם קרעו כדינו וצלאו ומצא בו אחר כך חלב בגומות, לא נאסר הכחל. [58] כ"כ הרמ"א בשם האו"ה (כלל יח) וכתב הטעם שחלב שחוטה דרבנן וכל שלא פירש לא גזרו. ועוד דלא גרע מדם האברים שלא פירש בצליה, שמותר. ואם לא נקרע כדינו הוי חלב כנוס בתוכו, וחשוב פירש, ואסור מדרבנן. וכתב עוד האו"ה (שם דין טו) שאם הניחו עם חלבו כך יום שלם קודם שצלאו מותר ולא אמרינן כבוש כמבושל, והוא מהאי טעמא שחלב שחוטה דרבנן, ולא גזרו בו רבנן לומר כבוש כמבושל. והביאו הרמ"א להלכה.

# סימן צא

## בשר וגבינה שנגעו זה בזה או בכלים

בשר וגבינה צוננים שנגעו זה בזה ואחד מהם לח צריך להדיח מקום המגע ומותרים. ומותר להניח בסל אחד בשר וגבינה באופן שאין נוגעים זה בזה. [59] תנן חולין קז: צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה. ובגמרא וכי נגע זב"ז מאי הוי צונן בצונן הוא, אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי. וכתב הב"ח שאם שניהם יבשים ונגעו זב"ז לא צריך הדחה (ש"ך ס"ק א). אסור להניח בשר צונן בתוך קערה חלבית צוננת שאינה מודחת, [60] כן דעת הש"ך (ס"ק ג) שאם הדיח או קינח היטב, אפילו בלעה הקדירה איסור חם, מותר להשתמש בה לכתחילה היתר צונן לח, וכ"ש יבש. ואם לא קינח, מותר רק ביבש צונן. מיהו כתב הש"ך שרק בדרך עראי מותר, אבל אסור בדרך קבע להשתמש בכלי איסור שנשתמשו בו בחמין, ואפילו בצונן, שמא יבא להשתמש בו בחמין. ובכלי חרס לדעת התוס' המרדכי והרשב"א אסור להשתמש בו צונן לח, ולדעת הטור ומרן מותר. והט"ז (ס"ק ג) כתב בדעת הרמ"א, שאם בלע בחמין, אסור בדבר לח, ומותר ביבש צונן. ואם בלע בצונן, אסור בדבר לח חם, ומותר בדבר צונן לח, או יבש חם. או להיפך, באופן שאחד מהם לח, אף על פי שחושב להדיח אחר כך את הבשר, משום שמא ישכח ולא ידיח. [61] כ"כ הטור והרשב"א (בתוה"א ב"ד סוף ש"א) בשם בעל העיטור (ח"ב שער ראשון ח"ד הלכות הכשר הבשר יג ע"ד) והראב"ד. וזה נלמד מהגמרא הנ"ל, שאע"פ שמועילה הדחה אם נגעו לכתחילה אסור להניחם יחד, כדברי המשנה ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה. והטעם דחיישינן שמא ישכח ויאכל בלא הדחה. ואם הניח צריך להדיח הבשר. ובשר חי שדרכו בהדחה לפני הבישול, מותר להניחו בקערה חלבית לכתחילה. וכן צריך להזהר שלא יגע בשר בלחם, שאם יגע אסור לאוכלו עם גבינה, וכן להיפך. [62] עיין לעיל סימן פט בסופו ובטור כאן שהביא בשם הירושלמי. (פסחים פ"ו ה"ד).

## תערובת בשר וחלב בחם

בשר וחלב רותחים שהתערבו יחד שניהם אסורים. ואפילו אחד מהם רותח והוא למטה הכל אסור דתתאה גבר. [63] בגמרא פסחים עו. איתמר חם לתוך חם דברי הכל אסור, צונן לתוך צונן ד"ה מותר, חם לתוך צונן, וצונן לתוך חם, רב אמר עילאה גבר, ושמואל אמר תתאה גבר. והלכתא כשמואל שסובר תתאה גבר, דתניא כותיה דשמואל וכן פסקו כל הפוסקים. ובאחד מהם למטה והוא חם כתב הרא"ה (בבדק הבית ב"ד ש"ד כא. ד"ה ודין) שאוסר רק כדי נטילה, אולם הר"ן (מא: ד"ה גרסינן) דחה דבריו וכתב שהכל אסור. וכן

דעת הרשב"א (בתוה"ק שם ה:) וכן נראה מדברי הרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א הי"ז). אבל אם הצונן למטה ונפל עליו בשר או חלב חם, קולף הבשר והכל מותר. והחלב [שא"א לקולפו שהרי הוא משקה] לא צריך לשער שישים נגד קליפתו.[64] הריב"א (פסחים עו. בתוס' ד"ה תניא) חולק ע"ז ומצריך שישים כנגד קליפת החלב. אולם דעת ר"ת (שם) שאיסור קליפה שייך בדבר ששייך לקולפו, משא"כ בחלב שלא שייך קליפה, מותר. וכן כתב הטור בשם רבינו יצחק, ושכן נראה מדברי הרמב"ם, (שם) וכ"פ מרן. וכתב הרמ"א (בס"ד) שבמקום שהבשר צריך קליפה, אם לא קלפו ובישלו כך מותר. וכתב ע"ז הש"ך (בס"ק ח) שהיינו דווקא באופן שאינה ניכרת הקליפה, וכגון שהוא דבר הנבלל, אבל אם מכירו ושייך לקולפו ולא קלפו צריך שישים כנגד הקליפה. אולם הט"ז (ס"ק ז) פסק להחמיר כריב"א שאף החלב צריך שישים נגד קליפתו.

## תערובת בשר וחלב במלח

בשר וגבינה לחים ומלוחים שנגעו זה בזה שניהם אסורים דמליח הרי הוא כרותח. וכן אם אחד מלוח והוא למטה שניהם אסורים.[65] אף שמרן כתב שנאסר כדי קליפה בשניהם, אם שניהם מלוחים, וכן כשאחד מלוח אוסר את התפל כדי קליפה, מ"מ באיסור שמן אמרינן שמפעפע מחתיכה לחתיכה ואוסר הכל, ואנו שלא בקיאים בין כחוש לשמן לכן אוסרים הכל בכל גווני כשהמלוח למטה (כף החיים אות ס'). ובבשר כחוש נחלקו הראשונים כמה נאסר לדעת הרא"ש (פרק ג"ה סי' כד) והרשב"א (בתוה"ק והארוך ב"ד ש"א ב:) והר"ן (מב. ד"ה דג טהור) והטור וכן דעת מרן, נאסר כדי קליפה, שהמלח מבליע כדי קליפה, ואין הבדל בין אם המלוח למעלה או למטה. ולדעת הרמב"ן (חולין קיב: ד"ה ורבנו שלמה) וכך נראה דעת הרמב"ם (מאכ"א פט"ו הל"ד) נאסר כולו. והרא"ה מצריך נטילת מקום. וכ"ז במליח כחוש, אבל בליעת המליח בשמן, אוסר הכל, שהשומן מפעפע בשני החתיכות. עוד נחלקו הראשונים האם אומרים תתאה גבר במליח, לדעת התוס' (חולין קיג. ד"ה טהור) והרא"ש (סימן מא) לא שייך דין תתאה גבר במליח, ולדעת הרשב"א (תוה"ק ב"ד ש"א) אומרים תתאה גבר. ובבשר כחוש אין נפק"מ בזה שכחוש במליח מבליע רק כדי קליפה, ואין הבדל אם המליח למעלה או למטה. אבל בבשר שמן לדעת הרשב"א אם המליח למעלה אומרים תתאה גבר ואוסר את התחתון רק כדי קליפה, ולדעת התוס' והרא"ש שניהם אסורים (ועיין ש"ך ס"ק יב). לכן אם נגעו בשר וגבינה מלוחים ולחים זב"ז שניהם אסורים כדי קליפה, ואם הבשר מלוח והגבינה תפילה הגבינה אסורה כדי קליפה והבשר צריך הדחה, שהמלוח מבליע בתפל אבל לא בולע מהתפל ואפילו שניהם נוגעים זב"ז, וכדעת הרשב"א (בתוה"ק ב"ד ש"א) והמרדכי (סימן

תשיח) וכן כתב הטור, ושלא כדעת הר"ן (מב. ד"ה דג טהור) שבנוגעים זב"ז חשובים שניהם מלוחים, ורק בלא נוגעים זב"ז המליח מבליע בתפל ולא בולע ממנו.

אולם מה שמשמע מהר"ן שהמליח מבליע בתפל כשאין נוגעים זב"ז, וכן כששניהם מלוחים, כ"כ בספר התרומה (סי' סג) וכן משמע סברת הב"י. וכ"ז בכחושים אבל בשמן אם הבשר מלוח שמן למעלה נגע בגבינה תפילה שלמטה הגבינה אסורה כדי קליפה לדעת הרשב"א, ולדעת התוס' והרא"ש שניהם אסורים כולם. אבל אם הגבינה מלוחה למטה, והבשר התפל למעלה, לכ"ע הבשר והגבינה שניהם אסורים כולם דתתאה גבר. וכ"ז כשהם לחים מחמת המלח, אבל כשהבשר והגבינה יבשים, או שנמלחו והודחו ועכשיו לחים ולא מחמת המליחה, לא בולעים אחד מהשני, וסגי בהדחה כ"כ בסה"ת (שם) והגה"מ (בפ"ט) והמרדכי (שם). ובהגהות שע"ד (סו"ס כב אות ז) כתב שאם אחד לח ואחד יבש יש לדקדק מספר אור זרוע שאין לחוש ולא בולע היבש מהמליח הלח. אבל אם המלוח למעלה והתפל למטה, אוסר המלוח את התפל כדי קליפה, והמלוח צריך הדחה. [66] עיין בהערה הקודמת. ובאופן זה שהמליח למעלה אוסר את התפל כדי קליפה, משום דתתאה גבר ואדמיקר ליה בלע פורתא, והוא עצמו צריך הדחה, משום שהמליח מבליע בתפל ולא בולע ממנו. ולדעת הרמ"א (בסי' קה סעי' יא) גם העליון וגם התחתון אסורים בשישים, משום דסובר כהתוס' שאין דין תתאה גבר במליח ולכן לא אמרינן שתחתון מצנן העליון אלא הכל אסור. ואם שניהם יבשים לא צריך אלא הדחה. ואם אחד צלול [נוזלי] והשני לח שניהם אסורים כולם, וזה באופן ששניהם מלוחים או המלוח למטה. [67] ולדעת הרמ"א הנ"ל אפילו התפל למטה שניהם אסורים (ש"ך ס"ק טו). וכל מליח בענין זה צריך שיהיה אינו נאכל מחמת מלחו דהיינו שמולח כעין שמולחם להכשיר בשר ושהה שיעור מליחה [הילוך מיל שמונה עשר דקות] ולא הדיחו. ואם מלח כעין שמולחים לדרך אפילו הדיחו אם לא שראו במים עדיין חשוב רותח. [68] בגמ' חולין קיב. אמרינן דכי אמר שמואל מליח כרותח הני מילי כשאינו נאכל מחמת מלחו אבל נאכל מחמת מלחו לא. וכתב הרשב"א (בתוה"א ובקצר ב"ד ש"א) שכל שנאכל מחמת מלחו חשוב צונן ולא צריך אלא הדחה. ושיעור אינו נאכל מחמת מלחו לדעת רש"י הוא כעין מליחת בשר להצניע, שאינו נאכל עד שישרוהו במים וידיחוהו היטב. ולדעת התוס' (חולין קיב. ד"ה הני מילי) והרא"ש (פכ"ה סימן לג) והמרדכי (סימן תשיד) לא חשיב א"נ מחמת מלחו אלא בכגון עיבוד שמולחים אותו הרבה לצורך הדרך. ודעת ר"ת (בתוס' שם) וכן נראה שהתוס' והרא"ש הסכימו לדעתו וכן דעת הרשב"א (שם) ור"י (נט"ו אות כ"ה) והר"ן (חולין מא: בדיבור ראשון) שכל מליחה שמולחים לקדירה חשוב אינו נאכל מחמת

מלחו, עד שידיחוהו. ומליח שמולחים לדרך לא מועיל הדחה לבד אלא צריך שריה. ועוד כתב הר"ן בשם הרב הנשיא אלברצלוני שכל ששהה כדי שיעור שהיה לקדירה חשוב רותח ולפני כן לא. וכן כתב המרדכי (בפכ"ה סו"ס תשכ) והראב"ן (סימן ערה). והראבי"ה (סו"ס אלף קיט) כתב שציר נבלה חזק ומבליע לפני גמר הפליטה. ומליחה מועטת שמולחים לצלי, כתב הרשב"א (שם) שלא חשוב רותח ואע"פ שיש בו כח להפליט קצת, אין בו כח להבליע. והגה"מ (בפ"ט) בשם סמ"ק (בהגהות סי' רה אות ח) כתב שאף שמליח לצלי לא חשוב הבשר רותח, אך הציר שיוצא ממנו חשוב רותח שהציר לא נאכל מחמת מלחו וכ"כ המרדכי (סימן תשיח). וכתב הרמ"א משום הכי אם נפל ציר זה על קדירה חלבית נאסרת כדי קליפה וצריכה הגעלה. עוד כתב הרשב"א בתשובה (חלק א סימן רסה) שגם אם נמלח הבשר מצד האחד חשוב רותח.

### בשר רותח שנפל לחלב קר

בשר צלי או מבושל רותח שנפל לחלב קר צריך הבשר קליפה. ואם הוא מבוקע או מתובל כולו אסור.[69] בגמרא שם ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא, שרייה רב חיננא וכו' קסבר כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח הני מילי היכא דאינו נאכל מחמת מלחו, אבל האי הרי נאכל מחמת מלחו, והני מילי חי אבל צלי קליפה בעי, ואי אית ביה פילי כוליה אסור, ואי מתובל בתבלין כוליה אסור ע"כ. וכתב הרא"ש (פכ"ה סו"ס לג) שצלי קליפה בעי אפילו הוא צונן משום דרכיך ע"י צליה ובולע, ואם יש בצלי בקעים כולו אסור. וכתב הרמ"א שכן יש לנהוג בלא הפסד מרובה. ובסה"ת (סימן סג) כתב שאם יש בו בקעים אפילו חי אסור כולו, וכן אם מתובל בתבלין אסור כולו. והר"ן (מא ד"ה וחי וצלי) והרשב"א (בתוה"א ב"ד ש"א) והראב"ד (בתשובות ופסקים סי' ע"ה) ורש"י כתבו דצלי צונן סגי בהדחה, ורותח אם יש בו בקעים או תבלין כולו אסור, ואם לאו צריך קליפה. וכ"פ מרן (בסעיף ו').

## סימן צב

### בשר שנפל לתוך קדירה מלאה חלב

חתיכת בשר שנפלה לתוך קדירה מלאה חלב כשהוא רותח על גבי האש, אם הוציא את הבשר קודם שתנוח הקדירה מרתיחתה הבשר אסור, והחלב מטעימו לגוי מומחה או לסתם גוי שמסיח לפי תומו, אם אמר שיש בו טעם בשר, אסור החלב, ואם לאו מותר. אבל אם הוציא הבשר אחר שנחה הקדירה מרתיחתה, הבשר אסור, ולחלב לא מועיל טעימת גוי, שלא יכול לעמוד על טעם החלב הנבלע בחתיכה ונפלט, וצריך שישים

בחלב נגד הבשר כדי להתיר החלב. [70] בחולין קח. איתמר כזית בשר וכו'. ולדעת רש"י שם אם נחה הקדירה מרתיחתה נאסר גם החלב אפילו אם יש יותר משישים נגד הבשר, משום שאחר שנחה הקדירה מהרתיחה הבשר פולט את החלב שבלע, וחלב זה שאסור משום בב"ח לא מתבטל בחלב שבקדירה, משום דהוי מין במינו שאין לו ביטול. אבל לדעת ר"ת (חולין צז. תוס' ד"ה אמר רבא) גם במין במינו מועיל ביטול בשישים, וכן הלכה. וטעימת קפילא מועיל רק אם אפשר לגוי לעמוד על טעם האיסור, אבל במין במינו שזה אותו טעם וכגון כאן שנחה הקדירה מרתיחתה ונפלט החלב האסור מהחתיכה, לא תועיל טעימת הגוי וצריך שישים. ונאמנות הגוי מועלת רק אם מסיח לפי תומו שאין חשש שיבא להכשיל את הישראל, וכן אם הוא קפילא דהיינו מומחה ואומן היודע ובקי בטעמים, אפילו ששואל אותו אם יש טעם פלוני בתערובת נאמן, שלא ישקר בדבר שעתיד להיודע וירע אומנותו. והרמ"א כתב שאין נוהגים לסמוך על טעימת גוי ומשערים בשישים בכל ענין.

## חלב שנפל לתוך בשר

נפל חלב לתוך קדירה של בשר על גבי אחת החתיכות שלמעלה מהרוטב, [71] במשנה שם טיפת חלב וכו'. ונחלקו הרש"י (ק. ד"ה כיון שנתנה וקח. ד"ה דמתניתין) ור"י בתוס' (ק. ד"ה חתיכה וקח. בד"ה טיפת) אם החתיכה מקצתה ברוטב ומקצתה מחוץ לרוטב האם הולך החלב שנופל עליה ומתפשט לכל הקדירה, לדעת רש"י לא הולך ומתפשט והחתיכה אסורה אם לא עירב הכל מיד. ולדעת ר"י לא נאסרת החתיכה, שהחלב מתפשט בכל הקדירה ומתבטל החלב בשישים בכל הקדירה, ורק אם החתיכה למעלה מהרוטב נאסרת אם לא עירב או כיסה מיד. וממרן אין משמעות כמו מי פוסק. וכתב הש"ך (ס"ק ד') שרוב הפוסקים ס"ל כדעת ר"י. וכתב עוד הש"ך (ס"ק ג') שאע"פ שהחתיכה חוץ לרוטב, נאסרת כולה, ולא רק כדי נטילה כמו שמצאנו בסימן ק"ה סעי' ה, משום ששם מיירי באיסור גוש שאינו צלול שודאי אינו מתפשט בכל החתיכה אלא ע"י רוטב, וכאן מיירי בחלב צלול ובתוך קדירה שמתוך שיש בה הבל ולחלוחית החלב מתפשט בכולה ואוסר הכל. ועוד תירץ שכאן מיירי שחתיכת הבשר הוא שמן ושם מיירי בכחוש. ועיין במה שכתבנו בסימן צ"א הערה 65 שאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן ובכל גווני צריך שישים, ועיין ברעק"א ס"ק א' מה שכתב בזה. ולהט"ז (בס"ק ב) מרן שהביא את לשון הרמב"ם ס"ל כרש"י, ודעת הט"ז ברש"י שאם מקצתה חוץ לרוטב החתיכה אסורה והרוטב לא מצטרף לבטל טעם החלב הנבלע בחתיכה אבל החתיכה אוסרת את התבשיל אם אין בקדירה שישים כנגדה, וחולק על הד"מ (אות ב) עיי"ש. והרמ"א סובר כר"י ומסברא

דנפשיה כתב לאסור החתיכה (ט"ז ס"ק ה). והש"ך (ס"ק ו') כתב שהרמ"א מסתפק אם כרש"י או כר"י ומחמיר בשניהם, ולכן אם יש שישים בקדירה נגד הטיפה לכ"ע מותר התבשיל, והחתיכה אסורה לדעת רש"י. עוד כתב הש"ך (ס"ק ז') ששאר החתיכות שנגעו בזו החתיכה [שנאסרה] צריכים נטילה. טועם הגוי החתיכה אם יש בה טעם חלב אסורה החתיכה, ושאר התבשיל מותר. ואם ניער או כיסה את הקדירה באופן שהרוטב מגיע לחתיכה האסורה, אם יש בתבשיל שישים נגד החתיכה התבשיל מותר, ואם לאו אסור התבשיל. ואם ניער את הקדירה מיד שנפלה טיפת החלב על החתיכה והמשיך כך לנער עד שמשער שהתערבה הטיפה יפה בכל התבשיל בשוה, [72] זה לדעת מרן כפי שהביא את לשון הרמב"ם (מאכ"א פ"ט ה"י) שצריך שינער מתחילה ועד סוף, וכמו שפי' הט"ז (בס"ק ו) ועוד אחרונים עד סוף ביטול הטיפה לגמרי בתוך התבשיל. ודעת הרמ"א שמספיק לנער בתחילה בשעה שנפל החלב וכדעת מהר"י בן חביב בפי' הרמב"ם. אולם בב"י הסביר את הרמב"ם כפשוטו מתחילה ועד סוף צריך שינער הקדירה. ויש שישים בכל התבשיל נגד החלב, הכל מותר [גם החתיכה שנפל עליה החלב]. ואם נפל החלב לתוך רוטב הבשר, או לאחת החתיכות, ואינו יודע לאיזה חתיכה נפל, ולא ניער מיד, מותר לנער את הקדירה עד שיתערב טעם החלב בכל הקדירה, [73] כ"כ הרמב"ם, (שם) וכתב בב"י דטעמו אע"פ שנפל בתוך המרק צריך לנער כדי שיתערב יפה וכ"ש שנפל לחתיכות דצריך לעשות בענין שיתערב יפה. ע"כ. ולא אמרינן בזה חנ"נ שתאסור החתיכה התבשיל, וכן אין להקשות הרי אין מבטלים איסור לכתחילה, שהרי אין כאן איסור ודאי שהרי אין ידוע איזו חתיכה אסורה. מיהו לדעת הרמ"א לא מועיל מה שמנער את הקדירה אם לא שניער מיד כשנפל האיסור (ועיין ש"ך ס"ק ח). ויטעם הגוי, אם טועם טעם חלב הכל אסור, ואם לאו הכל מותר. [74] והרמ"א כתב שאין אנו נוהגים לסמוך על טעימת גוי ולכן משערים בכל ענין בשישים. ואם אין גוי משער בשישים נגד החלב.

## דין חתיכת בשר שנאסרה מחלב

חתיכת בשר שנאסרה מחמת חלב שנפל עליה, נעשית כדין נבלה שאם תפול לשישים לא תחזור להיתרה, וכן צריך לשער שישים כנגד החתיכה ולא רק כנגד החלב שנבלע בה. [75] כן פסקו הרש"י הרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א ה"ט) הרמב"ן (קח: ד"ה וי"ל) הרא"ש (סי' כב) והרשב"א (בתוה"א ב"ד ש"א) והר"ן (פכ"ה מד ע"ג). ודלא כהראב"ד (שם ה"ט) דס"ל דלא אמרינן חנ"נ אלא לרבי יהודה דס"ל מין במינו לא בטל אבל לרבנן לא, וכן הביא הר"ן (שם) י"א שהרי"ף ס"ל כהראב"ד. וכתב הט"ז (ס"ק ז') שחנ"נ אוסרת רק בבישול, אבל אם נגע חם בחם אינה אוסרת, שרק באיסור מחמת עצמו אוסר במגע חם בחם משא"כ כאן

שהיא איסור בלוע לא. ובש"ך (ס"ק ט) כתב שבב"ח נקרא איסור מחמת עצמו, ולכן שייך בו דין חתיכה הראויה להתכבד השייך רק באיסור מחמת עצמו. ואם נפלה לתבשיל ואינו מכירה, אם היא חתיכה הראויה להתכבד כל החתיכות אסורות והרוטב מותר, ואם היא חתיכה שאינה ראויה להתכבד בטלה ברוב.

## דין חתיכה שנבלע בה איסור

לא אמרו חתיכה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב, אבל בשאר איסורים שנבלע איסור בחתיכה ואין בחתיכה שישים כנגד האיסור ונאסרה החתיכה, כשנופלת אותה חתיכה לקדירה אחרת משערים שישים בקדירה רק כנגד האיסור הבלוע בחתיכה, והתבשיל מותר.[76] בטור הביא בזה מחלוקת רבינו אפרים ור"ת (חולין ק. תוסד"ה בשקדם) דלדעת ר"א לא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים, ולר"ת אמרינן, וסיים וא"א הרא"ש ז"ל (בסו"פ ג"ה סי' לח) הסכים לדעת ר"א ז"ל. ובתוס' (שם) הביאו את דעת רבינו יהודה בשם ר"י להחמיר בדבר כר"ת, וכן כתבו הסמ"ק (סי' ריג) והסמ"ג (לאוין קמ קמא נא ע"ג). ודעת המרדכי (סי' תרצז) והראב"ד (תמים דעים סי' ז) אומרים חנ"נ בשאר איסורים רק אם האיסור נבלע בחתיכה, אבל אם התערב לח בלח שאין כאן חשיבות איסור לא אומרים חנ"נ. ודחו זה הרשב"א (בתוה"א ב"ד ש"א) והר"ן (בסופכ"ה מד:) ודעת הר"ן (מד ע"ג) שאומרים חנ"נ בשאר איסורים רק בדברים המתבשלים, כמו בבשר וחלב שלא אסרה תורה אלא בדרך בישול, ושאר איסורים נלמד מבשר וחלב. אולם דעת הרשב"א (שם) כרבינו אפרים דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים, רק שהחתיכה הנאסרת לא חוזרת להיתרה אפי' יש שישים כנגדה, וכן דעת הרמב"ן (בתשובות המיוחסות לו סי' קסז) כר"א. וכתב הרב המגיד (בפ"ט סוף הלכה ח) שנראה שכן דעת הרמב"ם. וכתב הב"י לענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש והרשב"א וההמ"מ והרמב"ן מסכימים כר"א הכי נקטינן ואע"ג שהר"ן לא סובר כן מ"מ סובר הר"ן שחנ"נ בשאר איסורים אינו אלא מדרבנן וכיון דפלוגתא בדרבנן נקטינן לקולא. ודין החתיכה עצמה אם מכיר את החתיכה נהגו להורות שבאיסור תורה אין החתיכה חוזרת להיתרה, ובאיסור דרבנן חוזרת להיתרה.[77] מרן בסעי' ד' כתב שגם החתיכה חוזרת להיות מותרת וכ"כ הטור בדעת ר"א אולם בסי' ק"ו סעי' א' כתב להיפך שהחתיכה אסורה וכדברי הרשב"א בהערה הקודמת.

וכתב הט"ז (ס"ק י) שהאמת כדברי מרן בסימן ק"ו. ובש"ך (ס"ק יא) יישב הסתירה דלעולם החתיכה הבלועה מאיסור לא חוזרת להיתרה, אלא דאם היא חתיכה הראויה להתכבד והתערבה בקדירה ואינו מכירה אם היא בלועה משאר איסורים אמרינן שבטילה ברוב חתיכות, אבל אם בלועה מבב"ח שחשוב איסור מחמת עצמו אפי' באלף לא בטילה. וזו

כונת מרן שחוזרת להיתרה שהתערבה באופן שאינו מכירה. וביביע"א (ח"א סי' ח אות יב) כתב שנהגו להורות שבאיסור דרבנן החתיכה חוזרת להיתרה ובאיסור דאוריתא אינה חוזרת להיתרה. ואם לא מכיר את החתיכה אפילו ראויה להתכבד בטלה ברוב חתיכות היתר.[78] עיין בהערה הקודמת. ודעת הרמ"א שגם בשאר איסורים אומרים חנ"נ, וכתב להקל באופן שחצי החתיכה חוץ לרוטב ונפל עליה איסור ואין האיסור דבוק בחתיכה, מצטרפת הקדירה לבטל האיסור הבלוע בחתיכה, והחתיכה עצמה אסורה. ובב"ח בכה"ג נאסר כל התבשיל אם אין בו שישים נגד החתיכה. ועיין בהערה 71 מחלוקת רש"י ור"י, והרמ"א מסתפק כמאן הלכתא והחמיר בשניהם, ולאסור כל הקדירה לא רצה להחמיר כיון דבלאו הכי י"א דלא אמרינן חנ"נ רק בב"ח. כ"כ הש"ך (ס"ק יג) וסיים מ"מ כבר נתבאר שדעת כל המחברים והאחרונים כר"י. עוד כתב הרמ"א שיש אומרים שלא אומרים חנ"נ בשאר איסורים אם התערב איסור לח בהיתר לח, ואם התערב שנית צריך שישים רק כנגד האיסור בתערובת הראשונה. וכתב שיש לסמוך ע"ז [בשאר איסורים] במקום הפסד גדול. ואם התערב יבש ביבש לכ"ע לא אומרים חנ"נ אפי' בב"ח, משום שתערובת יבש ביבש לא אוסרת כל החתיכות אלא שהאדם מסתפק אם זו האסורה או המותרת, וכשנתרבה ההיתר על האיסור אין כאן ספק דאזלינן בתר רובא. וכתב הש"ך (ס"ק ט"ז) בשם הת"ח (כלל לח דין ב) שלא אומרים חנ"נ במליחה במקום הפסד גדול או לעני בדבר חשוב, כיון שהרבה פוסקים סוברים שכל מליחה אוסרת רק קליפה ולא בשישים. כתב הט"ז (ס"ק ט"ז) דתרי משהו לא אומרים כגון קדירה שנפל בה משהו חמץ בפסח כל הקדירה אסורה דחמץ בפסח אפי' באלף לא בטיל, ומשהו מאותו התבשיל האסור נפל לקדירה אחרת ויש שישים נגדו, מותרת הקדירה השניה, וכל זה שסילק את החמץ מהתערובת הראשונה, אבל אם לא סילק את האיסור כגון שהתערובת הראשונה נאסרה לח בלח במשהו, ונפל הכל לאלף, אסור הכל, שהרי האיסור נמצא בתערובת השניה. וכן ביבש כגון טיפת בירה שנפלה על מצה ויש במצה שישים נגד הטיפה ונאסרה המצה משום משהו חמץ, אם תיפול אותה מצה לאלף אוסרת את כולם, שהרי האיסור עצמו שהוא הטיפת בירה נפל לתערובת השניה וחמץ בפסח במשהו. ועיין בנקודות הכסף שהאריך לחלוק עליו ואוסר תרי משהו בחמץ בפסח.

## טיפת חלב שנפלה על הקדירה

טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל, אם יש שישים בתבשיל כנגד הטיפה התבשיל מותר,[79] הב"י הביא בזה כמה דעות. דעת הסמ"ג (לאוין קמ וקמא נא ע"ג) כשנופלת טיפה על הקדירה בין כנגד התבשיל ובין למעלה כל

הקדירה נאסרת, שהטיפה מבעבעת בכל הכלי הבלוע מבשר והופך להיות חנ"נ, לכן כל התבשיל אסור שאי אפשר שיהא בתבשיל שישים כנגד הקדירה. ודעת המהר"ם מרוטנבורג (בתשובות סימן קכא) שאם יש שישים פעמים שישים [3600] בתבשיל נגד הטיפה התבשיל מותר מם"נ, אם נאמר שהטיפה מפעפעת בכל הכלי הרי יש בלחלוחית שבכלי ודאי שישים נגד הטיפה ובטילה, ואם אינה מפעפעת בכל הכלי אלא במקצתו אם יש באותו מקצת שבכלי שישים נגד הטיפה הרי בטילה, ואם אין שישים נגד הטיפה מה שנאסר בכלי אינו עולה על שישים נגד הטיפה, וא"כ מספיק שישים נגד אותו שישים האסור. והמרדכי (פג"ה סי' תרעט) כתב בשם תשובת ראב"ן (סימן רעב ושיא) אם יש שישים בקדירה לבד נגד הטיפה מותר התבשיל, משום שהקדירה בעצמה מבטלת הטיפה, כמו בטיפה שנפלה על חתיכת בשר שאם יש שישים בחתיכה בטילה הטיפה. והסמ"ק (סי' ריג) כתב תלוי איפה נפלה הטיפה, אם נפלה כנגד התבשיל צריך שישים בתבשיל נגד הטיפה והתבשיל מותר שהטיפה מפעפעת מהקדירה לתוך התבשיל והוי כאילו נפלה בתבשיל, ואם נפלה במקום הריק שבקדירה אותו מקום נעשה נבלה שאין לטיפה איפה להתבטל שהרי אין שם תבשיל שיבטלנה, לכן צריך להמתין עד שיצטנן הרוטב ואז יכול לערות התבשיל מהקדירה ללא שיאסר התבשיל מהכלי. ופסק מרן בסעיף ה' כדעת הסמ"ק. וכתב הש"ך (ס"ק י"ט) גם באופן שנפלה הטיפה כנגד התבשיל והתבשיל מותר, הקדירה נאסרת, ולכן יערה מיד התבשיל מהצד השני של הקדירה כדי שלא ישאר בקדירה האסורה.

ולדעת הט"ז (ס"ק י"ט) לא נאסרה הקדירה, שהטיפה או שמפעפעת לתוך התבשיל ומתבטלת, או שעומדת במקומה ולא חודרת לתבשיל. ואם אין שישים כנגד הטיפה התבשיל אסור. ואם נפלה שלא כנגד התבשיל, נאסר אותו מקום הקדירה עד סמוך לרוטב, ואם יערה את התבשיל דרך אותו מקום שנאסר יאסור הכלי את התבשיל,[80] כתב הש"ך (ס"ק כ) שאם יש שישים פעמים שישים ואחד פחות מעט נגד הטיפה לא נאסר התבשיל אם עירה בדיעבד, אבל לא יערה לכתחילה שאין מבטלים איסור לכתחילה. ואם הקדירה אינה בת יומה מספיק שישים כנגד הטיפה, וכן אם הקדירה חדשה כתב הרמ"א שמספיק שישים נגד הטיפה אם עירה התבשיל דרך המקום שנאסר, שהרי אין כאן חנ"נ שאין בקדירה טעם בשר. לכן יניחנה כך עד שתצטנן,[81] וכן לא ינענע הקדירה שלא יגע הרוטב במקום האסור, ולכן אסור לערות מהצד השני שע"י הנענוע יגע בצד השני האסור, וכן אין לנקב את הקדירה מלמטה להוציא התבשיל שע"י הניקוב מנענע את הקדירה. (ש"ך ס"ק כא) ואחר כך יערה ממנה התבשיל. וכל זה מצד הדין, אולם נהגו

העולם לאסור התבשיל כשנפלה הטיפה על הדופן שלא כנגד הרוטב, אם אין שישים פעמים שישים ואחד פחות מעט כנגד הטיפה. ואם יש שישים פעמים שישים ואחת פחות מעט נגד הטיפה, ימתין עד שתצטנן הקדירה, ואחר כך יערה ממנה התבשיל. [82] הגהות סמ"ק (שם) ובהגה"מ (פ"ט) ובמרדכי (שם). והטעם לחומרא זו כתב הט"ז (ס"ק כ) בשם האו"ה (הארוך כלל לא דין ב) דחיישינן שמא עלתה רתיחת התבשיל ונגעה באותו מקום שנפלה עליו הטיפה ונאסר התבשיל, או שמא יגע בו עתה בעת העירוי קודם שתצטנן. ובש"ך (ס"ק כ"ד) מביא חולקים על מנהג זה. ובקדירה חדשה או בקדירה שאינה בת יומה שלא נעשה מקום נגיעת הטיפה חנ"נ, מספיק שישים נגד הטיפה, דגם אם עלתה הרתיחה ולקחה מבליעת הטיפה הרי מתבטל החלב בשישים.

(ש"ך ס"ק כה) ואם נפלה כנגד התבשיל, התבשיל מותר כשיש שישים נגד הטיפה. ואם נפלה הטיפה על הקדירה באופן שיש אש גלויה כנגד נפילת הטיפה, לא אוסרת בכל אופן, שמיד נשרפת הטיפה, וגם הקדירה לא נאסרת. [83] כ"כ הב"י בשם האגור (סימן אלף רז) שהאש שורפת הטיפה שע"ג הקדירה. והרמ"א כתב שגם הקדירה מותרת. והש"ך (ס"ק כו) כתב שהתורת חטאת (כלל נו) כתב שיש להחמיר לאסור את הקדירה. ואם לא נפלה הטיפה כנגד האש דאז אנו מצריכים שישים פעמים שישים ואחת פחות מעט נגד הטיפה, כשהטיפה לא כנגד הרוטב הקדירה נאסרת, כך הביא הב"י בשם המרדכי (סי' תרעט) בשם הר"מ (פסקים ומנהגים ח"ב סי' עג) וכ"כ הגה"מ (פ"ט אות ג). והרמ"א כתב שגם אם נפלה הטיפה כנגד הרוטב ויש שישים בתבשיל, הקדירה אסורה ויערה התבשיל מהקדירה מיד בצד שלא כנגד הטיפה כדי שלא תמשיך הטיפה לפעפע בתוך התבשיל, ואם בישלו באותה קדירה פעם שניה דין התבשיל כמו בפעם הראשונה [וסגי בשישים נגד הטיפה אם נפלה כנגד הרוטב]. והטעם לאסור הקדירה כתב הש"ך (ס"ק כ"ז) משום דחיישינן שמא לא פעפע הכל לפנים ונשאר מעט בעובי הקדירה שלא נכנס לפנים ואם בישל בקדירה פעם שניה צריך שישים נגד כל הטיפה שהרי לא יודעים כמה נשאר ממנה בעובי הקדירה. וזה בטיפה אחת, אבל אם נפל הרבה לא אומרים שהאש שורפתו. ובשעת הדחק כגון בערב שבת או לצורך אורחים או הפסד מרובה לא נוהגים להחמיר, אלא כנ"ל, אם יש שישים בקדירה נגד הטיפה התבשיל מותר, [84] כ"כ הטור בשם רבינו יחיאל. וימתין עד שיצטנן. ואם אי אפשר לו להמתין כגון בערב שבת או לאורחים, מותר לערות התבשיל מהצד השני. [85] כ"כ הש"ך (ס"ק ל) בשם רש"ל שאם צריך מיד את התבשיל כגון לאורחים וכיוצ"ב, מותר לערות התבשיל בעודנו חם מהצד האחר. כתב הט"ז (ס"ק כד) בשם האו"ה (כלל לא דין ג) שאם נפלה טיפת חלב על הקדירה

במקום שכנגד התבשיל שאין בו בשר, ולא היה בתבשיל שישים כנגד הטיפה, ובישל שוב בקדירה תבשיל של בשר, מותר התבשיל השני ממ"נ שאם הטיפה לא חודרת מהקדירה לתבשיל בפעם הראשונה א"כ גם בפעם השניה לא תחדור לתבשיל, ואם חדרה לתבשיל בפעם הראשונה הרי התחלקה הטיפה בתוך רוטב התבשיל והקדירה בלעה מהתבשיל תערובת תבשיל המעורב בו טיפת חלב ואין בתערובת זו הבלועה רק מעט מטיפת החלב, וודאי שבבישול השני יש שישים כנד אותו מעט חלב ומותר. טיפה הנופלת על כיסוי הקדירה והקדירה רותחת ומעלה אדים, חשוב כאילו נפלה למקום שכנגד הרוטב. [86] כ"כ הרמ"א וצריך שישים בתבשיל נגד הטיפה. אולם הט"ז (ס"ק כח) חולק ע"ז ומצריך שישים נגד כל כיסוי הקדירה שחושש שבשעה שנפלה הטיפה לא עלתה רתיחת התבשיל עד לכיסוי ונעשה הכיסוי נבלה, וספיקא דאורייתא לחומרא. וכ"כ הרש"ל (פרק כ"ה סי' מו). ובאיסור דרבנן כה"ג יש להקל דספיקא דרבנן לקולא.

## הניח קדירה בשרית על חלב

הניח קדירה עם תבשיל בשרי כשהיא חמה על מקום שנשפך שם חלב רותח, הקדירה נאסרת והתבשיל מותר דתתאה גבר. [87] כ"כ הרמ"א, והטעם לזה משום שהחלב חשוב כמונח בכלי שני וחשוב כצונן, ואע"פ שהקדירה חמה והוי כלי ראשון חשוב כחם לתוך צונן דתתאה גבר ואדמיקר לה בלע פורתא, לכן הקדירה נאסרת שבולעת קצת מהחלב והתבשיל מותר. וכתב הט"ז (ס"ק כ"ה) שאם החלב החם היה מונח ע"ג הכירה חשוב כמונח ע"ג כלי ראשון והוי כחם לתוך חם וצריך שישים בתבשיל נגד החלב. וכ"כ הש"ך (ס"ק לב). זחל חלב חם ונגע בקדירה צוננת, אם נפסק הקילוח מכלי החלב קודם שיגיע לקדירה, חשוב החלב ככלי שני והקדירה מותרת. [88] וכמ"ש לעיל שכלי שני חשוב כצונן. וכתב הט"ז (ס"ק כו) שזה דווקא שהחלב לא זוחל על מקום חם שהיס"ב, שא"כ חשוב ככלי ראשון. ואם לא הפסיק הקילוח חשוב עירוי מכלי ראשון ומבשל כדי קליפה, לכן הקדירה אסורה והתבשיל מותר. [89] ואע"פ שהקדירה צוננת ותתאה גבר ומצנן את החלב, מ"מ אדמיקר ליה בלע פורתא ונאסרת הקדירה. והט"ז (ס"ק כ"ז) כתב להחמיר לאסור הכל באין הפסד מרובה, שס"ל שאין כאן דין תתאה גבר אלא חשוב נוגעים זב"ז, וכמו שהחמיר הרמ"א בסימן ק"ה (סעי' י') לאסור הכל בנוגעים ע"י מליחה, גם כאן שהחלב חם ונוגע בבשר אסור הכל באין הפס"מ. והש"ך (ס"ק ל"ו) כתב דלא דמי לנוגעים זב"ז כיון שבא החלב בקילוח מלמעלה הוי החלב כמו עילאה אע"פ שלא נשפך על הקדירה. א"נ כיון שהקדירה עומדת במקומה והחלב בא אליה חשובה הקדירה תתאה. א"נ דהכא מקלח החלב על הקדירה כמ"ש הב"ח סימן צ"א. ואם החלב

הזוחל לקדירה קר והקדירה חמה אפילו שאינה על גבי האש, הכל אסור, שהקדירה נחשבת לתתאה, וחם הקדירה מבליע החלב בכל הקדירה והתבשיל.

## בליעת חלב בקדירה על ידי אדים

קדירה ובתוכה חלב רותח ומעלה אדים חמים שהיד סולדת בהם ונוגעים בקדירה עם תבשיל בשר שלמעלה ומחממים אותה, צריך לשער שישים בתבשיל הבשר נגד אדי החלב היוצאים מקדירת החלב. [90] הרא"ש בתשובה (כלל כ דין כו) הביאו הב"י כתב שצריך שישים פעמים שישים להתירה, כדין טיפת חלב שנפלה על הקדירה מבחוץ. ובד"מ (הארוך אות ח) כתב שדעת הרא"ש שצריך שישים פעמים שישים הוא משום שס"ל כדעת המהר"ם מרוטנבורג (עיין לעיל הערה 79), אולם להלכה שפוסקים כדעת הסמ"ק מספיק שישים וכ"פ בהגה (סעיף ח). והמרחק שצריך להיות בין שני הקדירות כדי לאסור כתב בתה"ד (ח"ב סימן קג) אם אין היד סולדת בקדירה של בשר מחמת הזיעה מותר, ואם הקדירה רותחת בפני עצמה אסור. ואם קדירת החלב מכוסה, מותרת הקדירה העליונה. [91] כ"כ הרמ"א, וכתב הטעם מידי דהוי אשתי קדירות נוגעות זו בזו, דאין אוסרים זו את זו בנגיעה, כל שכן בזיעה, מיהו לכתחילה יש להזהר בכל זה עכ"ל. ונראה שכונתו דאע"פ שקדירת הבשר מונחת על מכסה קדירת החלב, לא אוסרים את קדירת הבשר מחמת הזיעה היוצאת מהחלב ונוגעת במכסה הקדירה, שהרי בתבשיל של רוטב ממש אמרינן שלא עובר הרוטב מדופן לדופן כ"ש שזיעת החלב לא תעבור מדופן המכסה לדופן קדירת הבשר.

## נר חֵלֶב הנוטף על הכלי

נפלה טיפת חֵלֶב מנר חֵלֶב על גבי כלי עץ, אם נפלה הטיפה ממקום השלהבת צריך הכלי הגעלה. ואם נפלה מצד האחר של הנר לא צריך הכלי אלא גרירה במקום שנפלה שם הטיפה. וכן אם נפלה טיפה מתוך קדירה של חֵלֶב מהותך הנמצאת על גבי האש על כלי, אין צריך אלא גרירה, שכל שנפסק הקילוח לא חשוב עירוי האוסר כדי קליפה. [92] כ"כ בתרומת הדשן סימן קע"ו הביאו הב"י בסוף הסימן וז"ל נר של חלב העשוי כעין נר של שעוה שנטף ממנו טיפה של חלב על כלי אין צריך כי אם גרירה, אבל חלב מהותך חם, או נר הדולק ע"י חלב מהותך, שנפל ממנו טיפה על כלי, צריך הגעלה. והש"ך (ס"ק ל"ח) כתב שאם הטיפה נפלה דרך האש אוסרת וצריך הגעלה, אך אם לא נפל דרך האש עצמו וכן חלב שהותך בקדירה ונופל ממנה טיפה, כיון שהטיפה לא עברה דרך האש עצמו די בגרירה, וגם לא חשוב עירוי מכלי ראשון שאוסר כדי קליפה שהרי נפסק הקילוח. והא דאמרינן שצריך גרירה זה בכלי עץ, אבל נפל על הברזל נועץ

עשר פעמים בקרקע קשה ודיו. וכן הוא בט"ז (ס"ק ל) ועוד הביא דברי המהרי"ל (מנהגים הלכות הגעלה צ:) שכלי ראשון חשוב רק אותו הכלי שהיה מונח ע"ג האש, אך אם הכניס לתוכו כלי אחר [מצקת] ושאב ממנו ועירה ממנו, חשוב עירוי מכלי שני, ואם השהה את הכלי ששואב עמו תוך הכלי הראשון ובעודו שם מעלים המים רתיחות גם הוא חשוב כלי ראשון. והט"ז האריך לחלוק ע"ז והביא כמה ראיות שבכל אופן נחשב כלי ראשון והעלה להחמיר שלענין מליגת התרנגולת דינו ככלי ראשון ולענין אם אפשר להגעיל מכלי זה אמרינן שחשוב ככלי שני וא"א להגעיל בו. וכן הסכים בנקודות הכסף להחמיר מספיקא עיי"ש.

## סימן צג

### קדירה בשרית שבישל בה חלב

קדירה בשרית שבישל בה חלב תוך עשרים וארבע שעות מזמן שבישל בה בשר אסור התבשיל, ואם טעמו קפילא גוי ואומר שאין בו טעם בשר מותר.[93] קדירה הבלועה מטעם בשר, כל שלא עבר עשרים וארבע שעות הטעם הבלוע לא נפגם ואוסר, כך מסקנת הרא"ש (סימן ל"ו) דכל תוך מעת לעת נקראת הקדירה בת יומא. וטעם זה הבלוע בקדירה אי אפשר לבטלו בתבשיל, שאין לך קדירה שיש בתבשיל שבה שישים כנגדה [אא"כ היא רחבה מאוד ושוליה נמוכים כגון שהקוטר 50 ס"מ בגובה 10 ס"מ ועובי 0.5 מ"מ] וצריך לשער כנגד כל הקדירה הבלועה מטעם בשר. לכן אם יש קפילא גוי יטעמנה, שאע"פ שאין שישים אם אומר שלא טועם בו טעם בשר מותר, שכן דעת הרא"ש (פג"ה סי' כט) והטור וכן דעת הרמב"ן (חולין צח. ד"ה כל איסורין) והרשב"א (בתוה"א ב"ד ש"א) אלא שסוברים שאם נמחה גוף האיסור בתוך התבשיל לא מועיל טעימת קפילא. ורק בדבר שנתן טעם בתבשיל מועיל טעימה. וכתב הש"ך (ס"ק א') שאם ידוע לנו כמה בלעה הקדירה לא צריך לשער בכל הקדירה אלא כשיעור מה שבישל בה. וכן אם הקדירה ישנה משערים רק כמה שבלעה בבישול האחרון, ולא מצרפים מה שבישל בה לפני עשרים וארבע שעות שטעמו פגום, אפי' אם הבישול האחרון היה בתוך עשרים וארבע שעות מהבישול שלפניו. ואם בישל החלב לאחר עשרים וארבע שעות מותר התבשיל בדיעבד, דהוי נותן טעם לפגם. והקדירה לא יבשל בה לא בשר ולא חלב אלא יגעילנה,[94] כ"כ הטור בשם רבנו פרץ (בהגהות סמ"ק סי' ריג) שאפילו עבר מעת לעת מהבישול האחרון אם היא ממתכת יגעילנה, ואם היא של חרס אין לה תקנה אלא שבירה. וכתבוהו הגה"מ (בפ"ט ממאכ"א) וכן כתב רבנו ירוחם (נט"ו אות כח) בשם הגאונים. ובעל העיטור הביא

בזה שתי דעות האחת שאפי' הקדירה בשרית בת יומא שבישל בה חלב ויש בתבשיל שישים נגד הקדירה, או שיש שישים בתבשיל החלב נגד הבשר שבישל בקדירה קודם, מותר לבשל בה חלב, כיון שהתבשיל האחרון שבישל בה מותר שהטעם הראשון בטל, והקדירה מותרת.

ואיכא מאן דאמר שאוסר לבשל בה לא בשר ולא חלב, משום שכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם, לכן אסור לכתחילה לבשל בה. ובעל העיטור כתב שיבשל בה מאיזה מין שירצה. והטור תמה עליו איך אפשר לבשל בה חלב הרי כלי חרס פולט תמיד טעם הבשר הבלוע בו, וכ"ש שאסור לבשל בה בשר שהרי בישל בה באחרונה חלב ובלוע בקדירה טעם החלב. והמהר"י בן חביב תירץ שמה שכתב שמותר לבשל בה בשר מיירי ששפך את החלב בעודו רותח ואין הקדירה בולעת מהחלב, דאיידי דטריד למפלט לא בלע מהחלב. וע"ז הקשה הטור עכ"פ איך מותר לבשל בה חלב שהרי בשר הבלוע בה לא נפלט. והט"ז (ס"ק א) תירץ את בעל העיטור מקושית הטור, שסובר בה"ע שמה שאמרו כלי חרס אינו יוצא מידי דופיו הוא רק מדרבנן ובדיעבד לא אמרו, וכגון כאן שאחר שבישל בקדירה זו בשר מועילה לה הגעלה זו ע"י שמבשל בה חלב, שאם נאמר שלא יוצא מידי דופיו ע"י ההגעלה א"כ הכלי לא פולט את הבשר ובלע מהחלב ונעשה בלוע מבשר וחלב וצריך לשוברו ולכן חשוב כדיעבד, ואמרינן דיוצא מידי דופיו ויוצא ממנו בהגעלה טעם הבשר כדין דאורייתא ואמרינן איידי דטריד למפלט לא בלע ולא בולע עתה מהחלב, ולכן מותר להשתמש בו גם בשר וגם חלב. אבל שאר דברים מותר לבשל בה בלא הגעלה. [95] כ"כ הריב"ש סימן קכ"ו וסיים בה אבל ירקות ומיני קטניות מותר לבשל. והש"ך (ס"ק ג) כתב על דברי הרמ"א שפסק כהריב"ש, שהמנהג לאסור וכמו בסימן צד (סעיף ה). ודין כיסוי הקדירה כדין הקדירה עצמה. [96] כ"כ הרמ"א שדין הכיסוי כדין הקדירה עצמה. וכתב עוד שיש מחמירים בכסוי שלא בן יומו להחשיבו בן יומו ושכן נוהגים בקצת מקומות, וכתב וכן אני נוהג מפני המנהג והוא חומרא בלא טעם ואם צורך שבת או הפסד יש להתיר אם אין הכסוי בן יומו, כמו בקדירה עצמה. וכתב הט"ז (ס"ק ב) בשם רש"ל דמיירי בכיסויים שהם קצרים למעלה ואי אפשר לקנחם יפה ויש שם לכלוך הבשר בעין ע"כ לא אומרים באיסור בעין נותן טעם לפגם שמותר בדיעבד, לכן נאסר כל הכיסוי. והט"ז פסק לנהוג בזה שמספיק לשער שישים בתבשיל נגד מקום הקצר של הכיסוי, ועכ"פ אין טעם להחמיר יותר מהרש"ל, ולא כמו שכתב הב"ח לאסור כל הכיסוי גם בלא קצר מלמעלה. והש"ך (ס"ק ד) אחר שהביא דברי הרש"ל כתב שאין להחמיר כ"כ בכסוי וכמ"ש הרמ"א.

## הניח כיסוי בשרי על קדירה של חלב

לקח כיסוי רותח מעל קדירה של בשר והניחו על גבי קדירה של חלב חמה שניהם אסורים, הקדירה והתבשיל, והכיסוי. וכן אם הכיסוי צונן והקדירה חמה ועלתה זיעה שהיד סולדת בה לכיסוי הכל אסור [דתתאה גבר]. ואם הכיסוי חם והקדירה צוננת הקדירה והכיסוי נאסרים, והתבשיל מותר אם ידוע שלא נפלה טיפה לתוך התבשיל. ואם הניח כיסוי בשרי חם ללא לחלוחית על קדירה חלבית חמה יבשה, הכל מותר, שאין כלי מעביר בליעתו מדופן לדופן ביבש.[97] כ"כ הב"י (בסו"ס צב) בשם הגהות שערי דורא (סי' נו ס"ק א). והרמ"א סובר כן מלבד באם הכיסוי חם והקדירה צוננת ס"ל דלא נאסר הכיסוי והקדירה וכדעת האו"ה (כלל לא דין יח) שאין בכח הטיפה שבכיסוי לאסור, והוי ככלי שני שלא אוסר ודי בשטיפה והדחה. והש"ך (ס"ק ו) פסק להחמיר כהגהות שערי דורא ודלא כהרמ"א ושכן משמע דעת הב"י שהביא דברי השערי דורא ולא השיג עליו.

## כלי שבישל בו ירקות אחר בשר

בישל בכלי מתכת בשר ולאחר מכן בישל בו ירקות, אסור לבשל באותו כלי חלב, שבישול הירקות לא חשוב כהגעלה.[98] הטור הביא דעת הרשב"א (תוה"ק ב"ד ש"ד) שאם בישל בכלי מתכת בשר ובתוך מעל"ע בישל בו ירקות, מותר לבשל בו לכתחילה חלב. והביא הרשב"א ראיה מגמרא ע"ז עה: גבי קדשים דאמרינן דכל יום עושה גיעול לחבירו דקדשים חשוב התירא בלע וכל כה"ג אמרינן שהבישול השני מקלישׁ טעם הבלוע וכן כאן דבלע טעם בשר חשוב התירא, וכשמבשל ירקות נקלש טעם הבשר ואינו אוסר שוב כשמבשל חלב בכלי. וכתב הב"י שאין כן דעת התוס' (קיא: ד"ה הלכתא) והרא"ש (סי' כט) והסמ"ג (לאוין קמ וקמא) ובעל התרומה (סי' מט). והא דאמרינן בקדשים דכל יום עושה גיעול לחבירו, בכלי המקדש הקילו להעמידו על דין דאורייתא דמין במינו בטל ברוב. אבל הט"ז (ס"ק ב) כתב לחלק, דאם בישול הירקות היה באותה כמות של בישול הבשר חשוב כהגעלה, ובזה איירי הרשב"א. אבל אם לא כיון שיהיה באותה כמות, צריך הכלי הגעלה, ובזה איירי ספר התרומה שמביאו הטור בסימן צ"ד.

## בליעת כלי חרס בצונן

כלי חרס ישן שבלוע מכמה פעמים חלב, ועבר מעת לעת מבישול אחרון, ונתן בו חלב צונן והשהה אותו למשך כל הלילה, ולמחרת הדיחוהו ובישלו בו בשר, מותר התבשיל בדיעבד. ובשעת הדחק יש להתיר אף אם שהה מעת לעת.[99] כ"כ הטור בשם ר"י הלבן, שכיון ששבע הכלי מבליעת החלב שוב לא בולע בצונן, ומאחר שטעם החלב הישן נפגם הוי נטל"פ שמותר בדיעבד. והט"ז (ס"ק ב') כתב דדוקא אם לא שהה החלב הצונן מעל"ע

דאמרינן שהכלי שבע מלבלוע ולא בלע, אבל אם שהה החלב מעל"ע, אמרינן כבוש כמבושל, ונפלט מהבלוע הישן ונבלע חלב חדש ואוסר את תבשיל הבשר. וכ"כ הרש"ל (מכונות אות יב), ודלא כהב"ח (סי' קג) והלבוש (סעיף א) שכתבו שגם בשהה מעל"ע לא בולע מידי. והש"ך בנקודות הכסף כתב דאפי' כלי חרס חדש לא חשוב כבוש ולא בולע פחות מעל"ע. והכה"ח (אות לב) כתב דבשעת הדחק אפשר לסמוך על הב"ח והלבוש דאין כבישה בכלים.

## סימן צד

### דין התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

תחב כף חולבת בקדירה של בשר, או להיפך, והכף בת יומה, משערים שישים בתבשיל נגד חלק הכף שנתחב בתבשיל.[100] כ"כ הסמ"ק (סימן רי"ג) והשערי דורא (ריש סימן פה) ובעל התרומה (ריש סי' מט). אולם לדעת הר"ר פרץ המובאת בסמ"ק שם שאם היא של מתכת אמרינן חם מקצתו חם כולו, ומשערים בכל הכף גם מה שלא תחב בתוך הקדירה. וכתב הש"ך (ס"ק ב) שחישוב המעל"ע הוא מבישול החלב, ואפי' אם תוך מעל"ע מבישול החלב השתמש בכף לבישול מים וכיוצא, כיון שעבר מעל"ע מבישול החלב אם תחב הכף בדיעבד לקדירה חלבית מותר התבשיל. אף שבכף הבלוע מאיסור לא אמרינן הכי כשלא היה במים שישים נגד הכף. ואם תחב את הכף לקדירה של בשר ולא היה התבשיל חם שהיד סולדת בו, כתב הט"ז (ס"ק א) שאין לאסור ושכן דעת האו"ה (כלל לד דין יט) והב"י. ואם תחב הכף שתי פעמים, ולא נודע לו בין התחיבות שהכף חלבית, צריך לשער בתבשיל פעמיים שישים נגד הכף ואפילו תחב כמה פעמים מספיק לשער פעמיים שישים. ובנודע לו בין התחיבות, משער רק פעם אחת שישים.[101] גם זה בסמ"ק (שם) והטעם שצריך פעמיים שישים כתב בתרומת הדשן (סימן קפ"ג) דחיישנין שמא לא פלט הכף כל החלב הבלוע בו ונשאר בתוכו חלק שישים, ונכנס בו מהבשר שבקדירה נ"ט חלקים ונעשה נבלה מחמת החלב, לכן צריך עוד שישים נגד האיסור הזה הנפלט בתחיבה בפעם השניה. וכתב הש"ך (ס"ק ד') שאם תחב פעם שלישית לא צריך לשער כנגדה מהחשש שמא נשאר מעט מאיסור חנ"נ מתחיבה שניה ונכנס בו עוד נ"ט חלקים, שהרי לדעת מרן לא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין ואפילו אם נשאר מעט איסור משערים רק כנגד האיסור, לכן בכל אופן מספיק לשער פעמיים שישים. וכתב הב"י שאם נודע בינתיים כבר נתבטל האיסור הראשון בשישים ואף מצטרף עם ההיתר

לבטל את האיסור השני, משא"כ כשלא נודע בינתיים לא מחשיבים אותו כבטל לכן צריך לשער כנגד שני האיסורים.

וכתב הש"ך (ס"ק ה') שזה דוקא כה"ג שהביטול הראשון הוא חלב, והשני הוא משום חנ"נ, וחשוב כשני איסורים, אבל אם נפל כזית איסור ונודע בינתיים, ואח"כ נפל עוד כזית אפילו הוא מין במינו חוזר וניעור וצריך לשער כנגד שני הכזיתים, שהרי יש כאן טעם איסור של שני כזיתים מאותו איסור עצמו. והרמ"א פסק גבי כף שאפי' לא נודע בינתיים מספיק פעם אחת שישים, והטעם לזה כתב בתה"ד שם שלא אומרים שהיתר דהיינו הבשר שנבלע בכף יאסר ויהא חנ"נ מחמת החלב הבלוע בכף, שבדבר הבלוע לא אומרים חתיכה נעשית נבלה לכן יש לשער רק כנגד החלב הבלוע בכף. ואם יש בתבשיל שישים נגד הכף, הקדירה והתבשיל מותרים, והכף אסורה, [102] וכתב הסמ"ק (שם) שלא חשוב תחיבת הכף כהגעלה, שדין ההגעלה חלוק מדין כלי הבולע איסור, שהגעלה צריכה להיות ברותחים ודאי, וכן צריך לתחוב את כל הכלי במים, ואם מסתפק אם תחב כל הכלי לא מהני, משא"כ בכלי שבולע איסור אפי' שאין את כל התנאים הנ"ל נאסר. ועיין עוד בזה בסימן צ"ג הערה 98. שהרי בלוע בה בשר וחלב ונעשתה נבלה, [103] ולדעת הרמ"א בסימן צ"ה סעי' ג' אפי' שתחב את הכף לקדירה בשרית בת יומא שמבשל בה עתה מים או ירקות, נאסרת הכף. אולם לדעת מרן לא נאסרת הכף בכה"ג (ש"ך ס"ק ח). ואסור להשתמש בה אפילו לשאר דברים. ואם תחבה לתבשיל אחר מותר בדיעבד אם יש שישים כנגדה, ואם אין שישים כנגדה והיא בת יומא, [104] ובת יומא היינו אם עדיין לא עבר מעל"ע מתחיבה אחרונה לבשר שנעשתה בה חנ"נ, ואפי' עבר מעל"ע מתחיבה הראשונה לחלב, שתמיד צריך מעל"ע משעת האיסור ולא כמו שכתב הב"ח (ש"ך ס"ק י) ורק אם עבר מעל"ע משעה שנעשתה נבלה מותר התבשיל בדיעבד, ולכתחילה אסור לתוחבה אפי' לשאר דברים (שם).

נאסר התבשיל גם בהנאה, וצריך להשליכו לבית הכסא ואין לתת לפני כלב אפילו שאינו שלו, וגם הקדירה נאסרת בהנאה וצריכה הגעלה, אך מותר להשתמש בה פירות או צונן, [105] ואפי' דבר לח כל שהוא צונן מותר (ש"ך ס"ק יב) וכ"כ הב"י דמשמע מלשון הטור וכן דעת השע"ד (ריש סימן פה). ולא כהמרדכי (ע"ז סימן תתכ) שאוסר בדבר לח. כיון שאינו נהנה מגוף האיסור הבלוע בקדירה. ואם בישל בקדירה בלא הגעלה אפילו אחר מעת לעת, התבשיל נאסר בהנאה בלבד, ותקנתו שישליך דמי הקדירה לנהר ואז מותר התבשיל באכילה. [106] כ"כ בהגהות אשיר"י (בפרק בתרא דע"ז סי' ל) הביאו ב"י, שכשהקדירה אסורה בהנאה ובישל בה היתר התבשיל אסור באכילה, משום שהקדירה

אסורה בהנאה ואע"פ שהקדירה אינה בת יומא, שבאיסורי הנאה אין לחלק בין בת יומא ללא בת יומא. ותקנת התבשיל, להשליך דמי הקדירה לנהר והתבשיל מותר. וכ"כ הש"ך (ס"ק יא) בשם האור זרוע (פסקי ע"ז סי' רפו) ומהרא"י (בהגש"ד סי' פה אות ח) והמהרש"ל (פכ"ה סי' מו). ודלא כהת"ח (כלל פה דין ג) והאו"ה (כלל כא דין ח) שמתירים בזה בלא להשליך דמי הקדירה. ואם חימם בה חמין לצורך חפיפת הראש וכיוצא בו מותר כ"כ הב"י בשם השע"ד (שם). ולדעת המהרש"ל (שם) אם המים ראויים לשתיה אסורים בשימוש. ואם אין הכף החלבית בת יומא בשעה שתחבה לבשר, הקדירה והתבשיל מותרים, [107] הטעם שמותר לבשל בקדירה בשר אע"פ שבלועה מטעם פגום של חלב, הוא משום דהא דקי"ל נטל"פ אסור לבשל בה לכתחילה הוא באופן שבלעה בתחילה טעם משובח ולאחר מכן נפגם הוא דאסור לבשל בה מלכתחילה, אבל זו מעולם לא בלעה טעם משובח של חלב לכן לא גזרו בה (ב"י). והכף אסורה להשתמש בה בשר או חלב ללא הגעלה, אבל שאר דברים מותר. ואם תחב אותה שוב לבשר, אינה אוסרת בדיעבד, שהרי לא נעשתה נבלה, וטעם החלב הבלוע בה פגום הוא. אך אם תחבה לחלב, פשוט שאסור אם לא עבר מעת לעת מהתחיבה האחרונה לבשר.

## בצלים הבלועים מבשר שבישלם בקדירה חולבת

בצלים או ירקות הבלועים טעם בשר שבישלם בקדירה חולבת בת יומא, אם ידוע כמה בשר בלוע בירקות, משערים שישים בתבשיל שבקדירה החולבת נגד הבשר הבלוע בירקות, ואם לא ידועה כמות הבשר שהתבשלו בו הירקות, משערים שישים נגד כל הירקות. וכן הדין בירקות הבלועים מאיסור. [108] הטור הביא דעת בעל התרומה שמחלק בזה בדין טעם בשר הבלוע בירקות לשאר איסור, שאם בלוע שאר איסור בירקות אמרינן שכל הירקות אסורים משום חנ"נ, דס"ל דאמרינן חנ"נ בשאר איסורים לכן צריך לשער כנגד כל הירקות, משא"כ אם בלועים מבשר לא נעשו הירקות נבלה, לכן מספיק לשער רק נגד הבשר הבלוע בהם. והסמ"ק (סימן ריג אות ו) נתן טעם לחלק בזה שבשאר איסורים אמרינן כיון שהדבר נאסר אע"פ שהגורם לאיסור מתבטל עכ"פ שם האיסור החל על הדבר לא מתבטל ולא זז ממנו כיון שחל עליו שעה אחת וזה הפי' אפשר לסוחטו אסור, משא"כ כשבלע היתר דהיינו בשר כשמתבטל אותו היתר אין כאן גורם לאסור ולא משערים כנגד הדבר שבלע ההיתר שהרי לא נאסר מעולם. וכ"ז לדעת הסמ"ק ובעל התרומה דס"ל דאמרינן חנ"נ בשאר איסורים, אולם לדעת מרן דלא ס"ל הכי א"כ לא שנא בלעו הירקות בשר, ולא שנא בלעו איסור דין אחד להם שמשערים שישים רק נגד הבלוע בהם. ולדעת הרמ"א דס"ל חנ"נ בשאר איסורים הדין כדעת בעל התרומה הנ"ל. וכתב

הרמ"א דכ"ש אם בישל מעט חלב בקדירה, ואח"כ בישל בה מים, ולאחר מכן בישל בה בשר, שמשערים שישים רק נגד החלב שבישל בה בראשונה ולא נגד כל המים, שהרי המים אינם חשובים חלב אלא יש בהם נ"ט בר נ"ט של חלב וטעם החלב נקלש.

## בשר רותח שחתכו בסכין חלבית

בשר רותח בכלי ראשון, [109] כ"כ הרמ"א דדוקא בכלי ראשון אוסר הסכין כל הבשר, אך בכלי שני הבשר צריך קליפה, והסכין נעיצה בקרקע. ולדעת האו"ה (כלל לו דין ז) והמהרש"ל (פרק ג"ה סי' מד) דבר גוש המונח בכלי שני חשוב כבכלי ראשון. והט"ז (ס"ק י"ד) כתב דאם יש דוחקא דסכינא חשוב דבר גוש ככלי ראשון כדעת הרש"ל והאו"ה, ובלא דוחקא דסכינא חשוב כלי שני כדעת הרמ"א. שחתכו בסכין חלבית בת יומא, אם אין בחתיכת הבשר שישים נגד מקום הסכין [110] דעת ר"פ (בהגהת סמ"ק סי' רה אות יד) הביאו הטור שצריך לשער שישים נגד כל הסכין. וכתב הב"י דר"פ לשיטתו דאמרינן חם מקצתו חם כולו, אבל לדעת החולקים אין משערים שישים אלא כנגד חלק הסכין שחתך בה הבשר. וע"ע לעיל הערה 100. ודלא כהמהרש"ל (באו"ה שלו סי' סא אות ד) שמצריך לשער נגד כל להב הסכין. וכתב הש"ך (ס"ק כח) דכשלא יודע בבירור היכן חתך ישער נגד כל להב הסכין. שחתך בה את הבשר, כל החתיכה אסורה. [111] כתב ר"פ (שם) שיש רוצים להתיר את החתיכה ע"י קליפה, וראייתם ממה שאמרו בגמ' (חולין ח:) בית השחיטה רותח וסגי בקליפה, ודחה ראייתם ששם אין כל הבהמה רותחת רק מקום בית השחיטה לכן מספיק קליפה משא"כ כאן שכל החתיכה רותחת מתפשט כל בליעת הסכין בכל החתיכה וכולה אסורה אם אין שישים נגד הסכין. ולא דומה לנפל איסור לתוך חתיכה שמחוץ לרוטב שאוסר רק כדי נטילה ולא אוסר כל החתיכה, שכאן יש דוחקא דסכינא והחתיכה רותחת לכן אוסר הסכין כל החתיכה. וכתב הש"ך (ס"ק כ"ז) דדוקא דוחקא דסכינא בדבר רותח אוסר כל החתיכה אבל בדבר חריף כמו צנון דוחקא דסכינא אוסר רק כדי נטילה, שרותח מבליע יותר מחריף. ואם יש שישים החתיכה מותרת על ידי קליפה, [112] משום השמנונית שע"ג הסכין שנדבקת ביותר בקליפת הבשר ולא מתבטלת (ט"ז ס"ק י"ג). ומה שכתב מרן בסימן צ"ו דאם חתך צנון בסכין שאינה בת יומא ואינה מקונחת דנאסר הצנון כדי נטילה, הוא משום שחריפות הצנון מחשיבה את הקליפה של הסכין כבת יומא ובלא שמנונית צריך הצנון הדחה לכן אם יש שמנונית מצטרפת השמנונית לקליפת הסכין לאסור כדי נטילה (ש"ך ס"ק כ"ט). והסכין צריכה הגעלה. ואם הבשר בכלי שני הבשר צריך קליפה, והסכין נעיצה בקרקע קשה עשר פעמים. [113] כ"כ הרמ"א להצריך הסכין נעיצה ואף שהבשר רך ובעלמא לא נאסרת הסכין להצריך נעיצה

רק אם חתך דבר קשה, שאני הכא שהבשר בכלי שני והוא חם לכן צריך נעיצה (ש"ך ס"ק ל"א). ואם הסכין אינה בת יומא או ספק אם היא בת יומא, [114] ספק בת יומא דייניין לה כלאו בת יומא, שסתם כלים אינם בני יומן וטעם הבלוע בסכין פגום הוא. ועכ"פ צריך קליפה, והטעם לזה כתב הסמ"ק (שם) משום שמנונית הנדבקת בדופני הסכין. אף על פי שאין שישים בחתיכה נגד מקום הסכין שחתך בה, אינה אוסרת אלא כדי קליפה בבשר, משום שמנונית שעל גבי הסכין. והסכין מותר להשתמש בה שאר דברים שאינם בשר או חלב. [115] כ"כ הש"ך (ס"ק לא) שהסכין לא צריכה הגעלה אם משתמש בה שאר דברים, משום שהסכין שאינה בת יומא לא נעשית נבלה רק בלוע בה טעם פגום של חלב וטעם משובח של בשר, ואסור להשתמש בה לחתוך בשר או גבינה.

## גבינה שנפלה לתבנית בשר

תבנית שבה מאכל בשר יבש, והיא חמה, ונפל בצד התבנית במקום הריק גבינה, נאסר מהמאכל הבשרי והגבינה כדי קליפה. [116] כ"כ הב"י בשם רבינו ירוחם (נט"ו אות כח). וכתב הב"י שלא דומה לסכין בת יומא שאוסרת כל החתיכה כמ"ש בסעיף הקודם, דהתם יש דוחקא דסכינא ועוד שבסכין יש לפעמים שמנונית עליו והוי הטעם שבה מהממש, משא"כ בתבנית טעם הגבינה לא בא מהממש אלא שהתבנית בולעת מהגבינה וטעם זה הוא הנכנס בבשר. וכיון שאין שם רוטב להבליע ולהפליט אינו אוסר יותר מכדי קליפה. ומכאן למד הב"י בדין השני גבינה חמה שנפלה לקערת בשר בת יומא שנאסרת הגבינה כדי קליפה, שהגבינה לא בולעת מממשות הבשר ואין שם דוחקא. והש"ך (ס"ק ל"ג) כתב דהגבינה חמה נפלה לתוך קערה חמה שאל"כ פשיטא שנאסרת הגבינה רק כדי קליפה דתתאה גבר. ומה שכתב הש"ך לפרש בדין הראשון שנפלה גבינה לחה על מאכל הבשר בעצמו שמספיק קליפה מהבשר, לא משמע כן בב"י. ועיין בפ"מ שנשאר על הש"ך בזה בצ"ע. וכן גבינה חמה שנפלה לקערת בשר בת יומא, נאסרת הגבינה כדי קליפה.

## נ"ט בר נ"ט דהיתרא

בישלו דבש במחבת של בשר בת יומא, והריקוהו חם לקערה של חלב בת יומא, מותר הדבש משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם של היתר. [117] המרדכי בע"ז (סימן תתלו) כתב בשם ר"י להתיר מהטעם ששמנונית בדבש הוי נותן טעם לפגם, והב"י כתב שבלא זה מותר משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא, שהבשר נתן טעם בקדירה והקדירה בדבש ועדיין הוא היתר וכל כה"ג לא יכול לאסור טעם זה כשנופל לקדירה של חלב. וכתב הט"ז (ס"ק י"ז) נפק"מ בין הטעמים באופן שבישל עם הדבש בשר בעין, דלטעם הב"י לא הוי נ"ט בר נ"ט והיינו צריכים לאסור, אם לא טעם המרדכי דבשר בדבש הוי טעם פגום. ובאמת

דהב"י מודה לטעם המרדכי דבשר בדבש הוי נטל"פ, רק שלא צריך לזה, ואפי' בישל שאר דברים בקדירה חלבית ושפך לקדירה בשרית מותר דהוי נ"ט בר נ"ט. והש"ך (ס"ק ל"ד) כתב דלדעת הרמ"א בסימן צ"ה סעי' ג' דעירוי כה"ג מכלי ראשון אוסר את הכלי, וגם מחמיר בשומן דשומן בדבש לא חשיב נטל"פ שלא במקום הפסד מרובה, א"כ כאן היה צריך לאסור בקערה שעירו בה הדבש. ותירץ דכאן גם הרמ"א מודה להתיר משום דהוי שתי חומרות ולא מחמיר בזה, שלהרבה פוסקים נ"ט בר נ"ט מותר בבישול, וכן הרבה פוסקים ס"ל דשמנונית בדבש הוי נטל"פ, ע"כ לא החמיר כאן בדבש לאסור הכלי. ועיין עוד לקמן בענין נ"ט בר נ"ט.

## סימן צה

### תבשיל שהתבשל בקדירה בשרית לאוכלו עם חלב

מותר לבשל תבשיל שאינו בשר ולא חלב בקדירה בשרית בת יומא כשהיא מודחת יפה שאין שום שומן דבוק בה, [118] שאם יש שומן דבוק בה צריך לשער שישים בתבשיל נגד השומן. וכ"כ הרשב"א הביאו הב"י, לא הדיח את הקדירה יפה יפה קודם שבישל בה את הדגים אם יש בממשות שעל פני הקדירה יותר מאחד בשישים בדגים אסור לאוכלם בכותח. וכתב הש"ך (ס"ק א) שסתם כלי לפני הבישול מודח יפה. כדי לאכול התבשיל עם חלב, משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא. [119] בגמ' חולין קיא: דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאוכלם בכותח. והטעם משום שהדגים בלועים מטעם בשר קלוש, שהרי הבשר נתן טעם בקדירה והקדירה בדגים ועדיין לא הגיע האיסור, וחשוב נ"ט בר נ"ט דהיתרא. והטור הביא יש אוסרים אם נתבשלו הדגים בקערה של בשר, דדוקא עלו בלא בישול דהיינו דגים רותחים שעלו מהצלי שהניחם בקערה בשרית מותר, אבל אם נתבשלו אסור. והב"י הביא שכן דעת הריב"ן (בתוס' שם ד"ה הלכתא) בדעת רש"י. אולם הטור והב"י כתבו דדעת רש"י שאף בהתבשלו מותר, ושכן דעת הרא"ש (בפכ"ה סי' ל) והרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א הכ"ג) ובעל התרומה (סי' סא) והסמ"ק (סי' ריג ד"ה ודגים) והסמ"ג (לאוין קמ) והרשב"א (תוה"א ב"ג ש"ד) והר"ן (מ: ד"ה דגים שעלו) והאבי עזרי (סי' אלף קטו) וזקנו ור"י (במרדכי חולין סי' תשי). ואם נצלו הדגים בשפוד או בתבנית של בשר, דעת הסמ"ג (שם) והסמ"ק (שם) שיש להחמיר בזה שלא לאוכלם עם חלב וכן כתב הטור בשם בעל התרומה (שם). אולם הב"י כתב שלדעת הרמב"ם והרשב"א והר"ן ואבי העזרי וזקנו ור"י וכן מדברי רש"י משמע שאין חילוק בין נתבשלו לנצלו, לכן בכל גוונא

מותר לאוכלם עם חלב דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא. ואפי' לכתחילה מותר לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר, כ"כ הב"י בבדק הבית.

ודלא כדברי רבינו ירוחם (נט"ו אות כח) שמתיר רק בדיעבד, גבי ירקות שהתבשלו בקדירה חולבת בת יומא לאוכלם בתבשיל בשר. וכן דעת הסמ"ק (סו"ס ריג בהגהה אות ח) לאסור לבשל או להעלות בקערה של בשר לכתחילה כדי לאוכלם בחלב, ודייק מלשון הגמ' דגים שעלו בקערה, משמע דיעבד. וכ"כ בהגהות מימוניות (פ"ט מהמ"א). וכתב הב"י ע"ז אבל בעל התרומה (במפתחות סי' סא) כתב, קטניות שבשלם בקדירה חולבת מותר לכתחילה לערותן בקדירה של בשר ואפי' הקדירה בת יומא כמו דגים שעלו בקערה וכו', והביא הב"י ראיה שס"ל לסה"ת שנ"ט בר נ"ט מותר לכתחילה. ועיין בד"מ (אות ב) שתמה על הב"י דבכה"ג גם לסמ"ק מותר ולא אסר הסמ"ק אלא בגורם נ"ט בר נ"ט לכתחילה כדי לאכול עם בשר. והש"ך (ס"ק ג) כתב דגם לדעת מרן אסור לגרום לנ"ט בר נ"ט לכתחילה. וצ"ע שבבדק הבית הנ"ל כתב להדיא דמותר. (עיין סימן פ"ט הערה 43).

ודעת הרמ"א שאסור לגרום לכתחילה לנ"ט בר נ"ט בין בבישול ובין בהעלאה, דהיינו אחרי שנתבשלו להניחם בקערה בשרית בין אם הקערה רותחת ובין אם המאכל רותח, כדי לאוכלם עם חלב (עיין ט"ז ס"ק ד), ואם עלו מותר לכתחילה לאוכלם בכותח. ואם נתבשלו או נצלו רק אם נפלו לתוך כותח מותר, ולכתחילה אסור לאוכלם בכותח, אך מותר ליתנם בכלי חלבי (בלא עירוי מכלי ראשון ואם עירה חשוב כדיעבד ומותר ש"ך ס"ק ב). ואם היה הכלי שנתבשלו או נצלו בו נטל"פ מותר לכתחילה לאוכלם בחלב או בשר. ודעת הרש"ל (במכונות סי' נז אות ב) להחמיר בכה"ג. וכתב הט"ז (ס"ק ד) דהסומך על רמ"א בזה לא הפסיד. ואם היה דבר חריף שהתבשל בקדירה בשרית אפי' שאינה בת יומא או שדכו תבלין במדוך של בשר ונתנו בחלב, אוסר את החלב אם אין שישים בחלב נגדו, משום שהחריפות הופכת את הטעם לשבח וכן מחשיבה את הבלוע בקדירה כאילו האיסור בעין (ש"ך ס"ק ז'). [ועיין לקמן ריש סימן צ"ו דדעת מרן כהמהר"ם מרוטנבורג שהחריפות לא מחשיבה את הטעם הפגום לשבח אלא בחילתית]. וכל זה אם רוב התבשיל מדבר חריף אבל במיעוט חריף דינו כתבשיל רגיל. וכתב הט"ז (ס"ק ג) דדג שהתבשל בקערה של בשר, אם יש ממשות הבשר בקערה ומתערב עם הדג, אסור לאכול את הדג משום סכנה של אכילת דגים ובשר, אך בדיעבד אם בישל דגים בכלי של בשר אפי' בן יומו מותר לאוכלם שאין סכנה מטעם הבשר הנפלט בכלי ונבלע בדג. [ועיין עוד בזה בכה"ח סימן קטז ס"ק כ] כתב הר"ן (חולין מא. דיבור ראשון) שכל ההיתר של נ"ט בר נ"ט הוא דוקא בדבר היתר כמו בשר וחלב וכיון שטעם שני עדיין היתר הוא אנו אומרים שנקלש ואין

בכוחו לפעול האיסור, משא"כ בטעם אסור לא אומרים שנקלש ואוסר עד סוף כל העולם. וכ"כ הרשב"א בתשובה (ח"א סי' תקיו) ודעת כל הפוסקים שוה בזה (ב"י). וכתב בשערי דורא (סי' נז נט) שאם בישלו מים בכלי של גוי אסור להשתמש במים אלו לצורך אפיה, ואפי' שסתם כלים אינם בני יומן והוי טעם האיסור הבלוע בקדירה נותן טעם לפגם, בכל אופן נותן טעם לפגם אסור לכתחילה, וגם לא שייך כאן נ"ט בר נ"ט שהרי הקדירה בלועה מטעם אסור. ולאכול פת של גוי מותר משום דהוי דיעבד, ובאופן שפת עכו"ם הותרה בסי' קיב. ובהגהות שם (סי' נ"ט ס"ק ג) כתב שלכתחילה היינו המים שהוחמו לאפיה ולא הוחמו לשתיה, לכן לאפות חשוב לכתחילה שהרי עדיין לא אפה ואסור. אבל אם הוחמו המים לשתיה (דהחלה הנאתן) חשוב כדיעבד ומותר בנותן טעם לפגם.

## ביצה שהתבשלה עם בשר

ביצה שהתבשלה עם בשר, אסור לאוכלה עם חלב אף על פי שהתבשלה עם קליפתה, שבולעת טעם הבשר דרך נקבוביות הקליפה. [120] כ"כ הרשב"א (שם) וכתב שקליפת הביצה בבירור מנוקבת היא, וכשאדם מבשלה תוך יורה של צבעים תמצא הביצה עצמה צבועה מאותו צבע. ולכן אסרו חכמים ביצת אפרוח והתירו ביצה אסורה, שזו פולטת ציר של אפרוח, וזו אינה פולטת אלא זיעה בעלמא עכ"ל.

## קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת

קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת במים חמים שהיד סולדת בהם, [121] כתב הב"י שאע"פ שהמים חמים על האש בכלי ראשון, אם אין היד סולדת בהם מותר לכ"ע (עיין בהערה הבאה) שלא חשוב רותחים. ואם הם בכלי שני הביא בשם מהרי"ח (מובא בהגהות שע"ד סי' נז ס"ק ה) שאם הוא כלי חרס נבלע בו אם יש ממשות חלב או בשר, אבל בלא ממשות אין בכח הכלי שני להפליט ולהבליע בכלי. וזה שלא כדעת הרשב"א (בתוה"ק ב"ד ש"א) דס"ל דכלי שני מבליע ומפליט אפי' במים חמים שאין היד סולדת בהם. אפילו שניהם בני יומן, מותרים באופן שיודע בבירור שלא היה שומן דבוק בהם. [122] הטור הביא בזה דעת בעל התרומה (סי' סא) שאם הקערות והיורה שניהם בני יומן הכל אסור אפי' בלא שומן דבוק בהם. והרא"ש (פכ"ה סי' כט) מתיר אפי' שניהם בני יומן ובלבד שיאמר ברי לי שלא היה שומן דבוק בה. וכתב הב"י שהסמ"ק (סו"ס ריג בהגהה אות ט) והסמ"ג (לאוין קמ קמא) והשערי דורא (סי' נז) והר"ן (מא. בדיבור ראשון) סבירא להו כדברי בעל התרומה. והתוס' (חולין קיא: סוד"ה הלכתא) נתנו טעם לזה מדוע לא הוי נ"ט בר נ"ט, מפני שהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור. ועוד שכשהטעם השני של בשר ושל חלב נכנס במים מיד נאסרו המים וחוזרים ואוסרים

הקערות והמחבת. אבל הרמב"ן (חולין קיא:) כתב שדין זה דומה לדגים שעלו בקערה ויש כאן ג' נותני טעם, הבשר בקערה, והקערה במים, והמים בחלב. ונמשכו לדעתו הרשב"א (תוה"א ב"ד ש"ד) ועוד פוסקים. וכתב הב"י בבדק הבית "ולענין הלכה כיון שהאחרונים מסכימים להתיר ומסתבר טעמייהו הכי נקטינן", עכ"ל. ולדעת הרמ"א אפי' אין שומן דבוק בהם אסור כדעת האוסרים הנ"ל. אבל אם אחד מהכלים אינם בני יומן מותרים הכלים, שהרי לא נכנס טעם בשר וחלב בתוך המים משום שטעם האחד פגום.

וגם לטעם הראשון של התוס' שהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה, כאן שטעם האחד פגום אין שם איסור עליו והטעם המשובח שנכנס בו חשוב נ"ט בר נ"ט דהיתרא (ט"ז ס"ק ט'), והמים נוהגים בהם איסור לכתחילה שהרי בלועים עכשיו מפגם בשר וחלב ולא שייך לומר במים נ"ט לפגם מותר בדיעבד, שאינם דבר חשוב כתבשיל (ט"ז ס"ק י'). ואם הודחו שני הכלים אחד אחר השני בקדרה לא של חלב או בשר, אפי' שניהם בני יומן מותרים, שהרי כשהדיח הראשון ונתן טעם במים הוי המים נ"ט בר נ"ט ואין בכחם לאסור הכלי השני. ואם הודחו ביחד בכלי שני אפי' היתה ממשות על הכלים מותר, שכלי שני לא מבליע בכלים. וכן אם עירה מים שאינם של בשר או חלב על שני כלים מלוכלכים מבשר וחלב מותר, שאין בכח העירוי להפליט מזה ולהבליע בזה. ודעת הט"ז (ס"ק י"ב) לאסור בעירוי כה"ג וכדעת מהרש"ל (בפכ"ה סי' סד) ורק בכלי שני מתיר. וכן דעת הש"ך (ס"ק כ') לאסור בעירוי כה"ג במקום שאין הפסד מרובה ואפי' אם אחד נקי ואחד מלוכלך. ואם עירה מכלי של בשר אפי' נקי בן יומו לתוך כלי חלבי נקי, נאסר הכלי החלבי, כיון שאנו מחשיבים את קילוח העירוי כאילו הוא בכלי שמערה ממנו ולכן אוסר את הכלי שמערה עליו, וכמו שנכנס הכלי לתוך אותו כלי שמערה ממנו (ט"ז ס"ק י"ג). אם נמצאה קערה חלבית בתוך כלים בשריים וספק אם הודחה איתם בכלי ראשון, מותרת מס"ס ספק הודחה יחד, ואפ' את"ל הודחה יחד, ספק אם היתה בת יומא. ואם היה שומן דבוק בהם, [123] כתב בבדק הבית שדוקא דבוק בהם שומן אוסר, אבל אם היו מלוכלכות במרק של בשר ללא שומן מותר. והש"ך (ס"ק י') כתב שאפי' היה רק באחד מהם שומן הכל אסור, לפי שטעם שני מיד נותן טעם לתוך ממשות, ולא הוי נ"ט שני בהיתר. וגם השומן נוגע בכלי השני, ונאסר הכלי, ושוב נאסר הכל. צריך שישים במים נגד אותה ממשות של שומן. ואם נתן אפר במים קודם שיניח הקדרות בתוכה, מותר. ואף על פי שיש שומן דבוק בהם, שעל ידי האפר הוא נותן טעם לפגם. [124] כ"כ מרן מדעת עצמו. והש"ך (ס"ק כא) והט"ז (ס"ק טו) פקפקו בזה ונשארו בצ"ע אם האפר מחשיב למים נטל"פ. ובכה"ח אות נ"ו כתב בשם הברכ"י (בשיו"ב אות ד) דלענין

הלכה אנו אריש גלותא (מרן) סמכינן, וכ"כ הכנה"ג (בהגב"י אות מו) דהמנהג כמרן, וכ"כ בזב"צ (אות לח) ובן איש חי (בחוקותי הל' י"ב).

## שלא להניח כלי עם תבשיל חלבי ליד מלח

אין מניחים כלי שיש בו תבשיל חלבי ליד כלי שיש בו מלח כששניהם מגולים, שמא יפול מהחלב למלח וימלח בו בשר, אבל מותר להניחו ליד כלי שיש בו חומץ, שאף אם יפול לתוך החומץ יתערב בו ויתבטל בשישים.[125] בגמ' (חולין קיב.) בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמילחא גבי כדא דכמכא, אמר ליה אסור, דחלא מאי, אמר ליה שרי. ומאי שנא, האי איתיה לאיסורא בעיניה, והאי ליתיה לאיסורא בעיניה. ופירש"י שהחשש שמא יפול מהכותח למלח וימלח בו בשר, אבל בחומץ אין חשש כיון שהכותח לא נשאר שם בעינו ומתערב בחומץ ובטל בשישים. וכן פירשו התוס' (ד"ה מהו לאנוחי) והרא"ש (סי' לב) את הסוגיא. אבל הר"ן (מא. ד"ה גרסינן בגמ') כתב בשם הרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א הכ"ה) והר"ח שאין חשש שיפול מאחד לשני, אלא שאם מניח כד של מלח בצמוד לכד של חלב יש בכח המלח למשוך את החלב אליו, משא"כ בחומץ שאין החומץ שואב, וגירסא אחרת היתה להם בגמ'. וכן מותר להניח קערה של בשר ליד קערה של חלב, משום שבבשר וחלב נזהרים שלא יפול מזה לזה.[126] כן דעת התוס' והרא"ש (שם) והגש"ד (סי' סא ס"ק ח) ודלא כהגהות אשיר"י (שם) שכתב שיש להחמיר שלא להניח שני תבשילים של בשר ושל חלב סמוך זה לזה בתיבה אחת. והרמ"א כתב ע"ז שטוב להזהר לכתחילה במקום שאינו צריך.

## מלח הנתון בקערה של בשר

מלח הנתון בקערה של בשר מותר ליתנו בחלב.[127] כ"כ מרן ע"פ דברי התוס' (חולין קיג. ד"ה טהור) והרא"ש (בפכ"ה סי' מב). והטעם לזה כתב הש"ך (ס"ק כ"ה) שאין כח במלח להפליט מהקערה. והרמ"א כתב ע"ז והמחמיר גם בזה תע"ב, כי יש מחמירים לכתחילה. וכתב ע"ז הט"ז (ס"ק ח"י) שהמקור לדברי הרמ"א הוא מה שכתבו התוס' (שם) והמחמיר תע"ב וזה לא קאי על מלח הנתון בקערה אלא על דפוסי הגוים, ושכן כתב הרש"ל (בפכ"ה סי' פא) שהמלח לכתחילה מותר, אלא שסיים מכל מקום משבח אני מנהג אשכנז שיש להם כלים עשוים למלח אחד לחלב ואחד לבשר, שפעמים בתוך הסעודה ידיו מלוכלכות מבשר ולוקח מהמלח, ואח"כ לוקח לחלב, וכן איפכא ע"כ.

# סימן צו

## חתך דבר חריף בסכין של בשר

צנון או סילקא [תרדין] שחתכום בסכין של בשר בן יומו, או אפילו אינו בן יומו, ואינו מקונח, [128] דעת בעל התרומה (סי' ס') שגם שאר דברים חריפים כצנון וכיוצא בזה מחשיבים האינו בן יומו לבן יומו. והתוס' (חולין קיב.) נשארו בזה בצ"ע אם שאר דברים חריפים חשובים כחילתית שאמרו בה (בע"ז לט.) שאגב חורפיה דידהו מחליא ליה לשבח. והט"ז (ס"ק א) כתב שדעת מרן כמהר"ם מרוטנבורג, שדוקא חילתית מחשיבה לשבח ולא שאר דברים החריפים. ובב"י פירש כן בדעת הרמב"ם (ממאכ"א פ"ט הכ"ד) שסובר שלא אומרים בשאר דברים שחורפיה מחליא ליה לשבח. והש"ך (ס"ק ו) כתב שנוהגים להחמיר באינו בן יומו כמו בן יומו, וכדעת ספר התרומה בין חילתית ובין צנון ושאר דברים החריפים. אסור לאכלם בחלב עד שיטול את מקום החתך, והוא כעובי אצבע. [129] בגמ' חולין קיא: ופירש שם רש"י בדף קיב. ד"ה קישות אף שנ"ט בר נ"ט מותר, שאני סכין שלפעמים קרוש עליה שמנונית ומקבל הצנון נ"ט שבא מהממש וחשוב טעם ראשון, ועוד שמשום חריפות הצנון בולע יותר מדגים רותחים שעלו בקערה ע"י דוחק הסכין וחשוב כטעם ראשון. ונחלקו הראשונים עד כמה בולע הצנון, לדעת הרא"ש (בפכ"ה סי' לא) והטור כדי קליפה. ולדעת הסמ"ג (לאוין קמ) הראב"ד (ע"ז עו. ד"ה וסכין) והרא"ה (בבדק הבית ב"ד ש"א) כדי נטילת מקום שהוא עובי אצבע. ולדעת הרשב"א (בתוה"ק ב"ד ש"א) והר"ן (מא. ד"ה צנון) בולע בכולו. והביא הרשב"א (בתוה"א שם) ראיה מקורט של חילתית שאסור הכל. וכתב הב"י שהיות והרא"ש יישב ראיית הרשב"א מחילתית שדוקא שם אוסר הכל משום שהקרטין של החילתית קטנים ואין לדעת מהיכן חתכוהו לכן אסרו כולו, משא"כ בשאר דברים, לכן יש לסמוך על דברי הסמ"ג והראב"ד והרא"ה להתיר בנטילת מקום. ודעת הרמ"א לאסור כולו לכתחילה כדעת הרשב"א, ובדיעבד אם בישלו מספיק לשער כנגד מקום הנטילה.

ואם לא נמצא אחר רק החתוכים בסכין מותר לקנות לכתחילה וליטול מקומו, שזה חשוב כדיעבד. ואם טעם את הצנון ואין בו טעם בשר, מותר לאוכלו בחלב על ידי הדחה. [130] בגמ' שם צנון שחתכו בסכין מותר לאוכלו בכותח, ומסקנת הגמ' שמותר ע"י טעימה. ופירש"י והאי מותר דקאמר היינו שטעמו בתחילה ולא היה בו טעם שמנונית. וכ"כ הרשב"א (בתוה"ק ב"ד ש"א) אלא שהצריך הדחה. והט"ז (ס"ק ב) כתב בשם התו"ח (כלל סא דין א) שהיום לא בקיאים בטעימה זו. והש"ך (ס"ק ה) כתב שאם טעמו ולא היה בו טעם בשר ובישלו בחלב, מותר בדיעבד, שדוקא אטעימת גוי לא נהגו לסמוך אפילו דיעבד,

משא"כ אטעימת ישראל. ואם בישל את הצנון בחלב בלא שיטול את מקום החתך, ובלא שיטעם אם יש טעם בשר בצנון, צריך לשער בתבשיל שישים נגד מקום הסכין [131]. וכתב הש"ך (ס"ק ח) והט"ז (ס"ק ד) שאם אינו יודע באיה מקום בסכין חתך, משער נגד כל להב הסכין. שחתך בה הצנון. וכן הדין אם חתך בסכין הבלועה מאיסור, שמשער נגד מקום הסכין שחתך בה. [132] וצריך לשער שישים נגד כל מקום הסכין או נגד מקום הנטילה של הצנון, בשיעור היותר קטן. ולדעת הרמ"א דאמרינן חנ"נ בשאר איסורים, תמיד משער נגד מקום נטילת הצנון. אלא שיש נ"מ בין בשר וחלב לשאר איסורים שבסכין הבלועה מבשר וחתך בו צנון ובישלו עם חלב ויש שישים בתבשיל החלב, לא צריך ליטול את מקום הצנון שנחתך שם, שברגע שנפל לתוך שישים לא חל אף פעם האיסור, אבל בשאר איסורים אע"פ שיש שישים צריך ליטול את המקום שנאסר הצנון. ועוד נ"מ לדעת הרמ"א אם חתך דק דק את הצנון או הבצל, שבבשר וחלב אמרינן שמשער רק נגד מקום הסכין שחתך בה שזו הכמות של הבשר שנכנס לתבשיל החלב, משא"כ בחתך שאר איסורים כל החתיכות של הצנון או הבצל אסורות משום חנ"נ, וצריך לשער כנגד כל החתיכות.

ולדעת מרן גם אם חתך דק דק אע"פ שכל הצנון או הבצל אסורים שאפשר לסוחטו אסור, אבל לא נאסר התבשיל אם יש שישים נגד מקום הסכין אע"פ שאין שישים נגד כל הבצל, דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים. ובמקום שיש ספק אם נחתך בסכין של איסור יש כאן ס"ס, ספק אם חתך בסכין איסור, ואפי' את"ל שחתך שמא לא היה הסכין בן יומו (שסתם כלי אינו בן יומו), והרבה פוסקים ס"ל דלא אמרינן מחליא לשבח, כ"כ בהגהות שערי דורא (סי' ס"א אות ה) להתיר קרי"ן חתוך ויש ספק אם החתך נעשה בסכין של איסור או במרא וחצינא. ובקרי"ן יש עוד ספק, שמא הלכה כהפוסקים שאוסרים רק בצנון ולא בשאר דברים, וא"כ גם אם הסכין היה בן יומו יש ס"ס. וא"כ בצנון היכא דידוע שהסכין היה בן יומו ורק מסופק אם חתך בו הצנון או לא שיש רק ספק אחד, אסור (ש"ך ס"ק יב). וכן התיר הרמ"א מרקחת חריפה של גוים כגון זנגביל וכיוצא בו, משום שיש להם כלים המיוחדים לכך, או תולשים אותו ביד. והש"ך (ס"ק יז) כתב שיש להקל בזנגביל כדעת האו"ה (כלל לח דין ט) שלא הוי בכלל דברים החריפים, וא"כ אפילו בודאי חתכו בסכין בן יומו מותר. וכתב הש"ך (ס"ק יד) בשם התורת חטאת (כלל סא דין ו) שכל החתוכים שהם חתוכים לצד זנבותיהם עד חצי הצנון תולים במרא וחצינא, אבל למעלה מזה לא. ובזנבות של שומים ובצלים דהיינו העלים הירוקים, כתב הש"ך (ס"ק יא) בשם האו"ה (כלל לח דין י) שלא חריפים ולא בולעים אלא כדי קליפה. וכן אם חתך בסכין שום או

בצל וכיוצא בהם מדברים החריפים או פירות חמוצים ודגים מלוחים, דינם שוה לחתך בה צנון. [133] אע"פ שאמרנו לעיל שדוקא בחילתית אמרינן מחליא לשבח ולא בשאר דברים החריפים עכ"פ לענין דבר חריף שנחתך בסכין בשרית להצריך נטילת מקוסכדי לאוכלו בחלב, כל הדברים החריפים שוים בזה דאמרינן דוחקא דסכינא בדבר חריף מבליע. וכ"כ הטור גבי שומין, בצלים, וכרישין, שגם הם חריפים כמו צנון, והוא מספר התרומה (סי' ס). והסמ"ק (בהגהות סי' ריג דיני ביטול אות ט) כתב ומיהו רבינו יחיאל אומר אין לך אלא מה שאמרו חכמים דווקא צנון וחילתית. וכן נראה דעת הרשב"א (בתוה"ק ב"ד ש"א) כרבינו יחיאל שכתב חתך בו סילקא, אסורה כצנון, אע"פ שאינה חריפה כצנון משיכה יש לה בטיבעה. אבל הרמב"ם (ממאכ"א פ"ט הכ"ד) כתב צנון וכיוצא בו מדברים החריפים, משמע שצנון וסילקא שאמרו בגמ' לאו דוקא וה"ה לשאר דברים החריפים. וכ"כ בהגהות שערי דורא (סי' סא ס"ק ה) בשם מהרא"י העולם נהגו איסור בתמכא שקורין קרי"ן אם נחתך ראשו בסכין של גוי וכו'. וכ"כ באורחות חיים (איסורי מאכלות אסורות סי' ס) פירות חמוצים כגון תפוחים הוו דבר חריף כמו שומים ובצלים. והט"ז (ס"ק ט) כתב בשם האו"ה (כלל לח דין יד) שתפוחים חמוצים לא מקרי דבר חריף, ויש לסמוך ע"ז במקום הפסד. וגבי דגים מלוחים כתב הש"ך (ס"ק טז) שדוקא אם מלוחים הרבה אבל משום מעט מלח לא חשוב חריף. וכן תבלין שנדוכו במדוכה של בשר, אם המדוכה בת יומא אסור לאוכלם בחלב, וכשאינה בת יומא מותר.

## לימונים ודגים מלוחים החתוכים בסכין של גוי

מי לימונים וחתיכות דג מלוח שמביאים הגוים מותרים. [134] כ"כ בשיבולי הלקט (ח"ב סי' לז) ומביאו ב"י. והטעם לזה הוא משום שאע"פ שחותכים אותם בסכין שלהם מ"מ כיון שחותכים הרבה מהם וממלאים בחביות יש לומר שבטל טעם הסכין בראשון ושני, ובטלים ברוב. וכתב הרמ"א שה"ה בכרוב חמוץ שחותכים הגוים לאחר שהחמיצוהו אלא שיש מקומות שנהגו להחמיר בכרוב. ובשאר דברים שאינם חמוצים או חריפים כמו תפוחים שאינם חמוצים או פירות יבשים וכיוצא נוהגים בהם היתר כמו בלימון. והט"ז (ס"ק יב) כתב שבמקומות שנוהגים להחמיר בכרוב חמוץ יש להם לנהוג איסור גם בלימונים שאם לא כן הוי תרי מילי דסתרי אהדדי. והש"ך (ס"ק כ) כתב שאין לדמות דין זה לכל דבר חמוץ או חריף, אלא רק בדברים הללו שנהגו בהם היתר מותר, אבל גבי זיתים כבושים שחתכום הגוים בסכין שלהם אסור וכמ"ש מרן בסימן קי"ד סעי' ח'.

### לחתוך קישואים או לפת בסכין של בשר

חתך קישואים וכיוצא בהם מדברים הלחים בסכין של בשר, ורוצה לאוכלם בחלב, צריך גרידה, [135] גרידה היא פחות מקליפה שקליפה צריכה להנטל כולה כאחת משא"כ בגרידה. ולא מועילה להם הדחה, שמכיון שהם לחים ההדחה מבליעה בהם הטעם שעליהם. ואם חתך בו לפת, [סלק אדום] לא צריך גרידה ודיו בהדחה. [136] וכתב הש"ך (ס"ק כג) הוא רק חומרא, שהרי טעם הלפת מבטל טעם הבשר, ולכן מותר לחתוך לכתחילה, אע"פ שכל דבר שצריך הדחה בדיעבד אסור לגרום לכך לכתחילה על מנת שידיח אח"כ שמא ישכח ולא ידיח, כאן מותר משום שהוא רק חומרא. ולאחר שחתך בו לפת מותר לחתוך בו צנון כדי לאוכלו עם חלב לאחר שידיח הצנון. [137] שטעם הלפת שע"ג הסכין פוגם את הנפלט מהסכין ומבטלו. וזה דוקא שחותך פעם אחת צנון אבל אם חותך כמה פעמים, עובר מע"ג הסכין טעם הלפת, וחוזר ומבליע הסכין טעם בשר משובח בצנון. אבל אסור לחתוך לפת על מנת לחתוך בו אחר כך צנון כדי לאוכלו בחלב. [138] ש"ך ס"ק כ"ג.

## סימן צז

### אין לשין את העיסה בחלב או בשר

אין לשין את העיסה בחלב, שמא יבוא לאוכלה עם בשר, ואם לש כל הפת אסורה, אפילו לאוכלה לבדה. ואם לש רק דבר מועט שנאכל כולו בסעודה ולא נשאר ממנו, מותר. וכן אם עושה שינוי בצורת הפת שניכר שהוא משונה משאר פת, מותר, שהרי לא יבא לאוכלו עם בשר. [139] ברייתא פסחים לו. ובמסקנא דאי עבדינהו כעין תורא שפיר דמי, ופרש"י מעט כעין של שור מותר ללוש דאכיל ליה מיד בבת אחת ולא משהי ליה דלינשי שנילוש בחלב. והרי"ף (דף ח ע"א) והרמב"ם (בפ"ט ממאכ"א הכ"ב) והרשב"א (בתוה"ק ב"ג ש"ד) פירשו כעין תורא ששינה בצורת הפת עד שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר, מותר. ובהגהות שערי דורא (סי' ס ס"ק ב) כתב בשם מהרא"י ששני הפירושים עולים להלכה ששניהם סברות יפות הן. ועוד כתב בהגש"ד (סי' לה ס"ק ו) היתר פשוט ללחם משנה שעושים לכבוד שבת ואופים אותו עם פשטידת בשר והלחם בולע משומן הפשטידא, אע"פ שנהיה הלחם בשרי מותר לעשות כן לכתחילה, משום שדבר מועט הוא ונאכל מהר בשבת והוי כעין תורא. וכן פסק הרמ"א לענין פת הנילושה בחלב לחג השבועות. וכן הדין שאין לשין את העיסה בשומן בשר, ואין טחין את התנור בשומן, ואם לש את העיסה או טח את התנור בשומן ואפה כל הפת אסורה. [140] וכתב הב"י בשם הרמב"ם

והרשב"א שאם שינה צורת הפת או עשה מעט כפירוש רש"י לעיל מותר. ואם טח את התנור בשומן ורוצה לאפות בו פת, אין לאפות בו עד שיסיק את התנור יפה עד שיתלבן. ואם הוא תנור הדומה לכלי והאש מבחוץ, צריך למלאות בתוכו גחלים עד שיתלבן. [141] הטעם לאופה בתנור שלא מספיק לקנח ולנקות את שיורי הבשר כתבו התוס' (חולין קיא: ד"ה הלכתא) משום שא"א לתנור להתקנח יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק. ובתנורים שלנו שמנקים יפה התבניות ולא נשאר בהם שום לכלוך מהבשר, נראה שמותר לאפות בהם פת. וכמ"ש הט"ז בסימן צ"ה (ס"ק ז) שבקערות ובקדירה שפיר שולטות בו הידים בקינוח רב. ואין לאפות פת באותה תבנית שצולה בה פשטידה או בשר שמן, אף על פי שרחוקים זה מזה, שחוששים שמא יזוב משומן הבשר לפת. [142] כך הביא ב"י בשם הגהות אשיר"י (בפרק בתרא דע"ז סי' ח) שאם זב שומן מתחת הבשר חשוב כאילו נילוש עם הפת ונאסר הפת אפי' לאוכלו לבדו, ואם לא ראה שזב תחתיו והתנור אינו משופע באופן שיכול לזוב ולהגיע לפת, מותרת הפת בדיעבד, וזה מס"ס ספק זב תחת הבשר מהשומן ספק לא זב, ואת"ל זב, ספק אם בליעת התנור מוליך אל הפת, שנחלקו בזה הפוסקים אם בישול מפעפע בכל הכלי. אך באופן שהתנור משופע לכיוון הפת, אמרינן שודאי זב תחת הפת ונאסר אפי' בדיעבד. וכן בלא משופע וראה שזב נאסר הפת, כיון שיש ספק אחד שמא בליעת התנור מוליך אל הפת. כ"כ הש"ך (ס"ק ב). ואפילו אם הבשר נמצא בכלי בפני עצמו, יש להחמיר שלא לצלות באותה תבנית שאופה בה הפת. [143] כ"כ הב"י בשם הגש"ד (סי' לה ס"ק ו). ובמשב"ז (ס"ק ג) כתב בשם התורת חטאת (כלל לה דין י) דחיישינן שמא יזוב מאוגני המחבת בעין לחוץ.

## פת הנאסרת מחמת ריח השומן

באופן שאופה פת באותו תנור עם בשר, ואין חשש שיזוב מהבשר שומן אל הפת כגון שאופה הפת למעלה והבשר למטה, אם התנור קטן שמחזיק פחות משנים עשר עשרונים [עשרון הוא שיעור חלה 1,560 גרם ולפי"ז תנור גדול שמחזיק שנים עשר עשרונים הוא שמונה עשר קילו ושבע מאות ועשרים גרם ותנור כזה לא מצוי בד"כ בבתים] אסור לאכול את הפת בחלב, משום ריח הבשר הנדבק בפת, אבל לאוכלה בפני עצמה או עם בשר מותר. וכן הדין בדגים וכדומה שאפאם בתנור אחד עם בשר. ואם התנור גדול ופיו פתוח מותר לאוכלם בחלב, שריח שומן הבשר מתפזר ולא נדבק בפת, וכן באופן שהבשר מכוסה בשעת האפיה מותר אפילו בתנור צר לאכול הפת בחלב. [144] בגמ' פסחים עו: נחלקו רב ולוי אם ריחא מילתא היא, באופן שצולה בשר שמן אסור בתנור אחד עם בשר כשר ולא נוגעים זה בזה. לרב ריחא מילתא והריח האסור אוסר את המותר, וללוי

לאו מילתא. ורש"י (בד"ה אמר לך רב) כתב דהלכתא כלוי, והתוס' (בד"ה אסרה רבא) כתבו בשם ר"ת דהלכה כרב שריחא מילתא. וכתבו עוד ובתנורים גדולים שלנו נראה דמותר לאפות לחם עם אותו פשטידא הואיל ומכוסות היטב הוי כעין שתי קדירות. וכן כתבו הסמ"ג (לאוין קמ) והסמ"ק (סו"ס ריג) והמרדכי (חולין סי' תרסו) שבתנורים גדולים שלהם מותר לאפות לחם עם הצלי. ושיעור תנור גדול כתב סמ"ק שמחזיק שנים עשר עשרונים. וכן כתב הרשב"א (בתוה"א ב"ד ש"א) בדעת ר"ת ושכן כתב הרז"ה (בסוף פרק כיצד צולין) שיש מי שמתיר בפורני רחבה, דהא שליט בה אוירא טובא. וכתב הב"י דמשמע מדבריו דלא בעינן שיחזיק שנים עשר עשרונים, אלא דברחב קצת סגי. והרא"ש (סי' ח) כתב על דברי ר"ת דדוקא בתנור קטן והוא מכוסה אמרינן ריחא מילתא, אבל בתנורים שלנו ופיהם פתוח אין לחוש. והטור בסימן ק"ח כתב שמסקנת הרא"ש כר"ת. ובתנור קטן דעת הרי"ף (לב.) והרמב"ם (בפט"ו ממאכ"א הל"ג) להתיר בדיעבד, ולכתחילה אסור לאפות בו פת בשעה שאופה בו בשר, שהם סוברים שהלכה כלוי רק בדיעבד, ולכתחילה אמרינן ריחא מילתא. לכן אם אפה פת עם צלי מותר לאוכלה לבדה דהוי דיעבד ואמרינן ריחא לאו מילתא היא, אך אין לאוכלה בחלב שכשאוכלם יחד חשוב כלכתחילה [שהרי יכול לאוכלה בפני עצמה או עם בשר] ובלכתחילה אמרינן ריחא מילתא (ש"ך ס"ק ד). והמרדכי (חולין סי' תרסה) והגה"מ (בפט"ו ממאכ"א אות ע) הביאם הב"י כתבו לתקן כיסוי לפשטידא שצולה באותו התנור שאופה הפת, דבכה"ג אין הריח יוצא מהפשטידא לפת.

## מילואים

מעט מילואים, לקט פסקים, נחמדים כשושנים, מהספרים היקרים מפז ומפנינים, יביע אומר ויחוה דעת ישיב אמרים, מתוקים מדבש ונופת צופים, למרנא ורבנא אביר הרועים, הראשון לציון וראש מועצת חכמי התורה רבי עובדיה יוסף זצוק"ל זכותו תגן עלנו ועל כל ישראל. אכי"ר.

### לסימן פז - איסור בישול

יש להזהר שלא לבשל אפילו לגוים, בשר בקדירה חולבת בת יומא, משום טעם החלב הבלוע בה, וכן להיפך אסור. (יביע"א ד-ו)

מותר להתיך חמאה שהיא תוצרת חו"ל, כדי לבדוק אם יש בה תערובת שומן מן החי, ואין לחוש לאיסור בישול בשר בחלב. שיש בזה כמה ספיקות שמא אין בחמאה תערובת שומן, ושמא אין בישול אחר בישול, ושמא אין כאן אלא טיגון שלדעת כמה אחרונים

אין בו איסור מהתורה, ועוד שהבודק את החמאה אינו מתכוין בבישולו לשם בישול בשר בחלב. וכן יש להקל בבדיקת שוקולד אם יש בו תערובת בשר בחלב. (יביע"א ז-ה)

## לסימן פז - מראית העין בבשר וחלב

מה שנהגו בכמה בתי מלון להגיש לאורחים אחר ארוחה בשרית חלב סינטטי אין בו כל תערובת של חלב אמיתי, וכן גלידה מחלב סינטטי, אין לחוש בזה משום מראית העין, כל שאינו שותה החלב ביחד עם אכילת הבשר, ואין להחמיר עליהם להצריכם שיתנו שקדים עם החלב הצמחוני, והנח להם לישראל. (יביע"א ו-ח וביחו"ד ג-נט)

## לסימן פז - דגים בחלב

יש להמנע מלאכול דגים בחלב או עם גבינה משום חשש סכנה. אבל הנוהגים לאכול דגים בחמאה רשאים להשאר במנהגם. ויוצאי אשכנז נהגו להקל בכל זה ויש להם על מה שיסמוכו, ונהרא נהרא ופשטיה. (יחו"ד ו-מח) ובדיעבד אין לאסור דגים שנתבשלו בחלב. (שם עמוד רנח בהערה)

## לסימן פח - שלא להעלות בשר על שלחן שאוכלים עליו גבינה

אף על פי שאסור להעלות בשר בהמה או עוף על שלחן שאוכל עליו גבינה, וכן להיפך, שמא יבא לאכול מהם יחד, על כל פנים אם הוא בתוך שש שעות מאכילת בשר, מותר לו להסב על שלחן שאוכלים שם גבינה, כשהוא אוכל פירות וכדומה, ואין לחוש שמא יושיטו לו גבינה ויאכל. (יביע"א ו-ח)

## לסימן פט - שצריך להמתין אחר אכילת בשר

אחר אכילת בשר או עוף צריך להמתין שש שעות שלמות. על כל פנים בשעת הדחק המיקל להמתין חמש וחצי שעות יש לו על מה שיסמוך. (יביע"א א-ד)

חולה קצת, ומעוברת שיש לה צער בימי עיבורה, וכן מינקת הסובלת מחוסר חלב, יש להקל להם לאכול מאכלי חלב אחר אכילת בשר בשהיית שעה אחת בינתיים. וכן הדין לילדים קטנים שלא הגיעו למצוות אפשר להקל להם לאכול מאכלי חלב אחר ששהו שעה אחת מאכילת הבשר. ומכל מקום נכון לחנך הקטנים שנה אחת לפני גיל בר מצוה שאז הם בגדר "מופלא הסמוך לאיש", ולהזהירם שלא יאכלו מאכלי חלב אחר אכילת בשר, עד שישהו שש שעות בינתיים. (יביע"א א-ד וג-ג וביחו"ד ג ס"ס נח) וכל זה דוקא במאכל חיוני לצורך סעודה, אבל אין להקל לתת לקטנים ממתקים המכילים תערובת חלב, אלא אם כן שהו שש שעות אחר אכילת בשר. ואף בתינוק שאינו בר הבנה נכון להחמיר בזה. (איסור והיתר לגר"י יוסף שליט"א עמוד קכא)

טעה וברך על מאכל חלב תוך שש שעות מאכילת בשר, יטעם ממנו מעט כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. כיון שהמאכל מצד עצמו מותר, ואין איסור לאוכלו אחר בשר אלא מדרבנן. (יביע"א ב-ה י-ג וביחו"ד ד-מא)

מי שיש לו שינים תותבות, יכול לאכול בהם מאכלי חלב אחר שהמתין שש שעות מאכילת בשר, ואין צריך להגעיל את השינים על ידי עירוי מכלי ראשון. משום שהשינים אינן בולעות, שהרי אין אדם מכניס לפיו מאכלים חמים שהיד סולדת בהם, ועוד שהרופאים מעידים שהשינים התותבות עשויות מחומר שאינו בולע. ואין צריך להחמיר בזה כלל, אלא להשרידים אשר ה' קורא המתנהגים בחסידות. (יביע"א ג חאו"ח כד)

## לסימן פט - אכילת בשר אחר גבינה

מי שנהג להחמיר על עצמו שלא לאכול בשר אחר גבינה אלא כעבור שעה או יותר, וידע שהוא עושה כן דרך חומרא וחסידות, ימשיך במנהגו ותבא עליו ברכה. ואם רוצה לבטל מנהגו צריך לעשות התרה. אבל מי שנהג כן לפי שחשב שאסור מן הדין לאכול בשר אחר גבינה ללא המתנה, יכול לבטל מנהגו בלא התרה, ויאכל בשר אחר גבינה על ידי נטילת ידים, וקינוח והדחת הפה. ומכל מקום מי שיש לו נקבים בשינים, ראוי שיחצוץ את שיניו היטב בין אכילת הגבינה והבשר. (יביע"א ו-ז וביחו"ד ג-נח)

ודוקא האוכל גבינה צריך קינוח והדחת הפה לפני אכילת בשר, מפני שנדבקת בחניכיים ובין השינים ואינה יוצאת על ידי הדחת הפה בלבד. אבל השותה חלב שהוא נוזלי די בהדחת הפה יפה בלבד. ובחמאה שהשמנונית שבה נדבקת בחניכיים ובשינים, יש להצריך גם קינוח הפה בפת או בפירות. (ביחו"ד שם עמוד קפד בהערה)

## לסימן צב - בשר שנפל לתוך קדירה מלאה חלב

בשר עוף שנפל לתוך קדירה מלאה חלב רותח, ואין שישים בחלב נגד העוף, מותר להרבות חלב עד שיהא שישים נגד העוף, ומותר החלב. שכל איסורי דרבנן שנתערבו בהיתר, ואין שישים נגד האיסור, מותר להרבות עליהם ולבטלם. ובאיסור תורה מין בשאינו מינו, מעיקר הדין אפשר לסמוך על טעימת גוי אומן או כשהוא מסיח לפי תומו, שכן דעת מרן. אלא שנהגו שלא לסמוך על טעימת גוי בזמן הזה. ובמקום שיש ספק איסור תורה אפשר לסמוך על טעימת גוי גם בזמן הזה. ובמקום הפסד מרובה, או שיש עוד סניף להקל אפילו באיסור תורה ודאי אפשר לסמוך על טעימת גוי. ולרווחא דמילתא לאחר שיאמר הגוי שאין בתבשיל שום טעם של איסור, יוסיפו עוד בתבשיל עד כדי שישים נגד האיסור. (יביע"א ח-י)

## לסימן צג - קדירה בשרית שבישל בה חלב

מחבת של בשר בת יומא שטעו וטיגנו בה מאכלי גבינה, ונשארו שם עם השמן יום אחד מעת לעת ויותר, ומיד לאחר שהריקו ממנה את תבשיל הגבינה והדיחוה יפה, טעו וטיגנו בה מאכל היתר. מותר התבשיל באכילה, שאף על פי שלא עבר מעת לעת מזמן הורקת התבשיל החלבי שנאסר מהמחבת, הואיל ועבר מעת לעת משעת הטיגון הוה ליה נותן טעם לפגם שמותר בדיעבד. ולא אמרינן כיון ששהו עם השמן מעת לעת הוה ליה כבוש כמבושל. שהרי דעת מרן שאין כבישה בכלים, ועוד שיש לצרף הסברא שאין כבישה אחר בישול. ואף אם נכבש איסור בכלי בלי בישול תחילה, ואחר כך בישל בו דבר היתר, מותר התבשיל בדיעבד. ולכתחילה טוב להגעיל ולהכשיר את הכלי קודם שיבשל בו. (יביע"א ב-ו)

סיר שהרתיחו בו חלב ביום ראשון בבוקר, וביום שני בבוקר טעו ובשלו בו תבשיל של בשר, ויש ספק אם עבר מעת לעת (עשרים וארבע שעות שלמות) משעה שהחלב הרותח היה בסיר עד לבישול הבשר, או שמא לא עבר מעת לעת. מותר תבשיל הבשר מספק ספיקא, שמא עבר מעת לעת עד לבישול הבשר ונפגם טעם החלב, ואם תמצא לומר שלא עבר, שמא הלכה כר"ת וסיעתו שסוברים שלינת לילה אחד פוגמת. ולעולם כשמונים זמן מעת לעת כדי להחשיב טעם הבלוע בקדירה לטעם פגום, יש להתחיל למנות משעה שהתבשיל שבקדירה נצטנן קצת שאין היד סולדת בו, שכל שהוא עדיין חם שהיד סולדת בו מבליע ומפליט בקדירה. (יביע"א ז-ו)

מותר להגעיל כלי בשרי כדי להשתמש בו למאכלי חלב, וכן להיפך מחלב לבשר. דלדידן בני ספרד אין שום מנהג להחמיר בזה, אבל בני אשכנז נהגו להחמיר בזה וישארו במנהגם ונהרא נהרא ופשטה. (יביע"א ג-ד)

כלי זכוכית הנקראים פיירקס, שמבשלים בהם על האש, דינם ככלי זכוכית שאינם בולעים ואינם פולטים, ומותר להשתמש בהם הן לבשר והן לחלב על ידי רחיצה והדחה בין זה לזה. והרוצה להחמיר ליחד כלי לבשר וכלי לחלב תבא עליו ברכה, והמיקל לא הפסיד. (יביע"א ד-ה)

תנור חשמלי שצלו או אפו בו בשר, אין להתיר לאפות בו עוגות גבינה וכיוצא בזה, [וכן להיפך], אלא אם כן עברו עשרים וארבע שעות מאפיית הבשר, והוסק התנור כעשרים דקות, באופן שחום התנור יסלק כליל את הזיעה המועטת במידה שישנה בדופני התנור, ורק אז מותר לאפות בתבנית מיוחדת למאכלי חלב. והנוהגים להקל בזה גם בתוך מעת לעת אין למחות בידם שיש להם על מה שיסמוכו. וכל זה באוכלים, אבל במשקים כגון

מרק וכדומה, אין להתיר אלא אם כן הכשיר את התנור כנ"ל לאחר עשרים וארבע שעות, וגם מכסה את הסיר או התבנית שמבשל בהם את התבשיל החלבי. ובדיעבד אם לא הכשירו את התנור כנ"ל יש להתיר גם בתבשיל לח שאינו מכוסה ואפילו בתוך מעת לעת. (יביע"א ה-ז)

מיקרוגל, ראוי שלא להשתמש בו גם למוצרי חלב וגם למוצרי בשר. ומעיקר הדין ישנה אפשרות להשתמש במיקרוגל הן למאכלי בשר והן למאכלי חלב, בזה אחר זה, על ידי נתינת המאכל בקופסת קרטון או ניילון ופלסטיק סגורים כך שהאידים היוצאים מהמוצר המתבשל ישארו בתוך הקופסא המכסה אותו. ויש לייחד קופסא למאכלי בשר וקופסא למאכלי חלב. (אוצר דינים לאשה ולבת לגר"י יוסף שליט"א עמוד שט)

בדין מדיח כלים חשמלי המצוי היום, יש מחמירים שלא לשטוף בו את כלי הבשר וכלי החלב ביחד, אלא שוטפים את הכלים בזה אחר זה. ונכון יותר שינקה את שיירי האוכל והשומן מעל גבי הצלחות והסירים, ואחר כך יכניס את הכלים לתוכו על מנת לשוטפם. ואף על פי שמי שמיקל לשטוף את כלי הבשר וכלי החלב ביחד, יש לו על מה לסמוך, אפילו אם אינו מנקה את שיירי האוכל מהצלחות, מכל מקום לכתחלה יש להורות לשטוף הכלים בזה אחר זה ולא ביחד. (שם עמוד שג)

## לסימן צה - תבשיל שהתבשל בקדירה בשרית לאוכלו עם חלב

מותר לכתחלה לאפות פת בכלי של בשר בן יומו, על דעת לאכול אותו בחלב, ואין בזה איסור כלל. כי בנ"ט בר נ"ט אפילו משהו ליכא.

## קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת [מדיח כלים]

יש להורות היתר במדיח כלים לכל בשר וכלי חלב אפילו ביחד, ורק מהיות טוב היכא דאפשר יש להדיח כלי בשר לחוד וכלי חלב לחוד בזה אחר זה. (יביע"א י-ד ילקו"י איסור והיתר ח"ג עמוד תפה)

## לסימן צז - אין לשין את העיסה בחלב או בשר

פת שנילושה בחלב ונאסרה באכילה, אסור למוכרה לגוי שמא ימכרנה לישראל, אלא אם כן יבצע כל ככר לשני חלקים. (יביע"א א-ה)

תושלב"ע